

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

О. М. ГІСЬ, І. В. ФІЛЯК, А. В. ПОДОЛЯН

МАТЕМАТИКА

РОЗРОБКИ УРОКІВ ДО ПІДРУЧНИКА

О. М. ГІСЬ, І. В. ФІЛЯК,

КЛАС

частина 1

НОВА
програма

ПЕРЕДМОВА

Пропонуємо читачам **інноваційний комплект із математики** для першого класу: **підручник, робочий зошит і методичний посібник для вчителя.**

У чому потреба, сенс і перевага цього комплекту?

Усі батьки хочуть, щоб їхні діти були розумними та вмiли мислити. Але КОЛИ це робити? І ЯК?

КОЛИ? Учити дитину думати слід якомога раніше, адже основні структури мислення формуються до 10–12 років, пізніше ж їх формування вже не є таким ефективним. Молодший шкільний вік найбільш сприятливий для цього. Тому починати треба з початкової школи, тобто із 6–10-річного віку.

ЯК? Математика — не єдиний, але один із кращих способів структурувати дитяче мислення, зробити його системним, аналітичним і глибоким. Недарма ж математику називають «царицею» всіх наук. Це предмет, який буквально «наводить порядок» у мисленні, формуючи в дитини здатність до аналізу та синтезу, узагальнення і конкретизації, абстрагування й перенесення, уміння класифікувати, порівнювати та виділяти суттєве, бачити відмінності та закономірності, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, робити логічні умовиводи тощо. Тому, на нашу думку, треба почати з уроку математики, а саме зі створення грамотного підручника, який не лише давав би ґрунтовні математичні знання, а й ураховував останні досягнення науки в царині дослідження процесів мислення та когнітивних (пізнавальних) можливостей дитини.

Підручник — це навчальна книжка для школяра. Допомогати школяреві, у пізнанні законів світу — така його функція. Який же підручник послужить учневі найкраще? Відповідь на це запитання стає очевидною, якщо поспостерігати за школярами протягом навчального року, проаналізувати їхнє ставлення до навчання та потребу в здобутті знань.

Не слід доводити той факт, що краще й активніше вчиться та дитина, яка робить це з радістю. Ідеться про ту радість, яка зароджується в дитячому віці від різних чинників. Найперше це — особистість учителя і дружній мікроклімат у класі (школі). Отримавши таким чином «першу порцію» любові, малий школяр відкривається для пізнання нового. Сердечним теплом ми підготували сприятливий ґрунт для посіву на ниві знань. А далі від нас, дорослих, залежить, що ми «посіємо» в той ґрунт і на який урожай можемо розраховувати. Як правильно організувати навчальний процес, щоб утримати дитячий інтерес до навчання, щоб не відбулося емоційного згасання,

щоб розкрити той величезний потенціал, що закладено в кожній дитині? Спробуємо проаналізувати ці питання, зважаючи на потреби дитини і з огляду на стан сучасної освіти у світлі ідей новітніх навчальних технологій. Що насправді є важливим у цьому питанні, а що другорядним?

Українська школа і українська шкільна освіта загалом вважаються досить сильними. Наші школярі — і колись, і тепер, — виїжджаючи за кордон, як правило, випереджають за рівнем знань своїх зарубіжних ровесників на 2–3 роки. Ідеться про глибину розуміння матеріалу, більшу інформованість, уміння працювати зі складним матеріалом, багато й наполегливо вчитися тощо. Українські діти, які вважалися вдома посередніми учнями, у зарубіжних школах стають мало не блискучими відмінниками, знають набагато більше, оскільки за складністю програми українські школи значно випереджають навчальні програми багатьох країн Європи й Америки. Здавалося б, навіть щось змінювати? Усе було б добре, якби не кілька прикрих «але»...

- 1) Українські підручники досить сухі, формалізовані, з малоцікавими сюжетами і, скажімо чесно, нудні для сучасних дітей, які вже давно мають доступ до новітніх методик навчання, розвиваючих комп'ютерних програм, цікавих зарубіжних ігор тощо.
- 2) Відірваність теоретичного матеріалу підручника від реального життя дітей.
- 3) Банальні малюнки, виконані у брудних кольорах, зовсім не надихають і не мотивують дітей до навчання.
- 4) Явний брак завдань, що стимулюють мислення дитини. Навчання здебільшого зводиться до запам'ятовування, заучування, відтворення за аналогією та повторення. Такий підхід розвиває лише репродуктивне мислення дитини, залишаючи на узбіччі так зване продуктивне мислення (здатність мислити творчо, самостійно, генерувати нові ідеї).

Тому нині і в Україні, і в усьому світі тривають пошуки нових, більш ефективних форм навчання. Одними з найбільш успішних виявилися сингапурські методики, на які зараз рівняється увесь світ. Країна, яка не мала жодних природних ресурсів, а лише трудових людей, творчих лідерів і велике бажання збудувати сучасну розвинуту державу з передовими технологіями, провівши низку реформ, і в першу чергу — реформу освіти, зробила нечуваний ривок і ввійшла у п'ятірку передових країн світу. У чому ж полягає ця знаменита сингапурська інноваційність? Якщо брати освіту, то це новітні методики навчання, що спрямовані, у першу чергу, на розкриття творчого потенціалу дітей, розвитку не лише репродуктивного, а й продуктивного мислення, перетворення навчання на захопливий процес, сповнений радості, ентузіазму й ініціативи. У Сингапурі 4 рази переробляли під-

ручники, перш ніж знайшли оптимальний варіант подачі матеріалу, прийнятний як для учнів, так і для учителя. Команда вчителів-методистів розробила диференційовану 4-рівневу програму з кожного предмета. У разі такого підходу дитина може вибирати програму того рівня (від базового до найвищого), який їй під силу.

Автори статті ознайомилися із сингапурськими методиками та підручниками і відібрали інноваційні ідеї, які можна адаптувати і в українських школах. Зокрема, це стосується наповнення підручника задачами, які розвивають продуктивне мислення дитини. Окрім аналізу сингапурських та українських підручників, автори також вивчали досвід інших країн світу: США, Канади, Росії, Франції. Наприклад, російські підручники вирізняються системністю, і методичністю, а перевага американських і канадських підручників — практична направленість і вміння максимально унаочнювати матеріал, подавати його у цікавій ігровій формі, говорити з дитиною доступною для неї мовою. Завдання в американських підручниках практичні та сформульовані так, що дитина одразу бачить, де можна застосувати отримані знання. Автори вважають це мудрим підходом, і тому в запропонованому інноваційному підручнику з математики школярі зустрінуть багато практичних завдань із життя і навіть новий розділ «Гроші», який ніколи раніше системно не вивчався в українських школах, а даремно, бо саме на грошах діти найкраще вчать обчислювати, розуміти та засвоювати основні типи задач. Крім того, така тематика добре розвиває бізнесові навички дитини, що вкрай необхідно для майбутнього благополуччя наших дітей і всієї країни.

Актуальність підручника, його інноваційність, апробація

Нашою метою було розробити продуманий, систематизований і цікавий підручник з математики для початкової школи, який краще узгоджувався б із віковими особливостями дитини та враховував нові навчальні технології, розроблені у світі.

Унесено такі принципові зміни до укладання підручника з математики:

1. Матеріал систематизовано і структуровано так, що він дійсно повністю відповідає віковим особливостям дитини. Новою є ідея «уроків-блоків», у яких поступово розвивається лише одна тема, а комбінування кількох типів задач пропонується лише на етапі закріплення. Перед новою темою — пропедевтика, а наприкінці теми — уроки-повторення.
2. У підручнику пропонується достатня кількість завдань для розвитку обох типів мислення — репродуктивного (знання та вміння) і продуктивного (здатність продукувати власні ідеї).

3. Запропоновано наскрізно ігровий стиль подачі матеріалу. Розроблено веселі та цікаві сюжети задачі, близькі до реального життя дитини та сфери її інтересів і написані «дитячою» мовою.
4. На сторінках підручника і робочого зошита введено піктограми: «Увага!». Ця позначка закликає учнів особливо зосередитись на завданні. «Професор математики» — це персонаж підручника, що придумує дітям математичні диктанти. «Лампочка» — символ, що вказує на ускладнені завдання і головоломки. «Розжарена лампочка» повідомляє, що попереду завдання, яке вимагає логічного мислення і глибокого аналізу. (Завдання з «лампочками» не є обов'язковим для виконання всім класом. Вони розраховані на обдарованих дітей і тих, хто любить міркувати). У довідничках Вивчайка записані правила чи схеми міркування. Пам'ятайко пригадує правила і терміни, попередньо вивчені. Окрім кругових виразів, до яких ми вже роками звикли, пропонуються ще «творчі кругові вирази», де учні самі мають придумати останній вираз так, щоб усі вирази стали круговими, і «кругові вирази з Нишпоркою», куди потрапив один вираз, що не належить до кругових.
5. Завдання мають прикладний характер: дитина повинна розуміти, де можна застосувати отримані знання і для чого їй ці знання потрібні.
6. Під час подачі матеріалу, зважаючи на характерне для дітей цього віку наочно-образне мислення, автори застосовують опорні схеми, скорочений запис, піктограми, «плашки» — «довіднички» та «чернетки» (у старших класах), полегшуючи таким чином візуальне сприйняття матеріалу. Завдання сформульовано більш стисло, без громіздких словесних конструкцій. Використовується введення малюнка у текст речення.
7. Уведено елементи творчої математики (головоломки, нестандартні задачі), що сприяють розвитку не лише логічного, а й творчого математичного мислення дітей.
8. Запроваджено новий стиль оформлення дитячого підручника: веселі, кольорові, смішні малюнки захоплюють дитячу увагу, стимулюють ініціативу й ентузіазм учнів, генеруючи радість, мотивують до навчання.
9. Змістовою новинкою підручника є тема «Гроші», ідея вимірювання одних предметів за допомогою інших, використання діаграм Вена, пелюсткових діаграм, задач із зайвими даними тощо.
10. Нумерація уроків введена виключно для зручності пошуку відповідного блоку завдань у робочому зошиті та не зобов'язує вчителів її дотримуватися.

11. Що найголовніше, підручник з математики та робочий зошит перед їхнім виходом у світ, проходили апробацію у трьох перших класах школи «Джерельце» (м. Львів). Далі можна ознайомитись із результатами апробації та відгуками вчителів.

Ми сподіваємося, що такі зміни заохочуватимуть дітей до навчання і слугуватимуть позитивним емоційним фоном, перетворюючи вивчення математики на захопливий процес.

Основні характеристики підручника, що пропонується

I. Систематизація та структурованість матеріалу

Основними принципами, покладеними в основу розробленого підручника, є систематизація та структурованість навчального матеріалу. Автори продумали структуру посібника, що добре узгоджується з віковими особливостями дитини, установили логічний порядок тем як у межах одного класу, так і між класами, детально розробили кожен тему, уникаючи можливих «стрибків», різких переходів, пропущених ідей тощо. Автори дотримувались принципу наступності та спіральності: матеріал вводиться поступово, з наростанням складності та постійним повторенням вивченого раніше.

Вважаємо, що якість отриманих математичних знань буде високою, якщо на етапі вивчення нового матеріалу на сторінках підручника помістити різноманітні за видами типові й нестандартні завдання, але тільки з даної теми. Це робиться для того, щоб дитина добре засвоїла нові ідеї та нові типи завдань. Тому підручник містить так звані уроки-блоки, де матеріал поданий так, що в кожному із цих уроків, методично, крок за кроком, розгортається лише одна тема з поступовим ускладненням матеріалу та його циклічністю. Це означає, що на етапі вивчення нового матеріалу задачі з різних тем не змішуються. Комбінування кількох типів задач чи прикладів пропонується лише на етапі закріплення. На початку теми проводиться пропедевтика нового матеріалу й актуалізація опорних знань. Уся важлива і резюмуюча інформація виводиться у «довідничок», який для візуалізації позначений спеціальною плашкою.

Для ґрунтовного закріплення матеріалу підручник доповнили уроками-блоками до тем «Довжина», «Маса», «Гроші», «Час», «Місткість» (у наступних класах — «Периметр», «Площа» та ін.). Поняття довжини вводиться на основі практичних завдань: вимірювання ступні, зросту, розміру голови тощо. Вимірювання предметів, що оточують учнів, здійснюється за допомогою інших предметів (застосовуючи при цьому сірники, пальці, гудзики, скріпки, лінійку тощо). За допомогою підручного матеріалу вводяться також поняття маси та місткості, оскільки першокласник має ще слабкі уявлення про кілограми й літри.

У підручнику подано достатню кількість завдань для самоконтролю та закріплення матеріалу. Наприкінці великих тем автори вводять урок для повторення, який дасть учителеві змогу встановити рівень навченості дітей і виявити можливі прогалини, щоб вчасно їх ліквідувати. На основі цих завдань можна також скласти перевірні контрольні роботи.

II. Ігровий стиль подачі матеріалу та його доступність

Перш за все підручник має подобатися дитині, відповідати віковим особливостям її світосприйняття, її інтересам, «говорити» з дитиною зрозумілою для неї мовою (назвемо її «дитячою»), нести заряд позитивної енергії, бути добрим, веселим, жартівливим — таким, що покращує настрій і спонукає до навчання. Те, що робиться з натхненням, радістю, завжди дає свої плоди. Отож краще зробити менше, але з ентузіазмом. Не можна одразу ж на перших етапах знищити в дитині інтерес до навчання. Не можна допускати емоційного згасання учнів, особливо в початковій школі, коли відбувається становлення дитячої душі, її прагнень, ставлення до процесу пізнання, коли формується самооцінка школярів, коли їхні батьки так вірять у потенціал своєї дитини. Щоб досягти цієї мети і зробити підручник цікавим, автори змінили форму подачі матеріалу й ідеї сюжетів.

Вводиться наскрізно ігрова форма подачі матеріалу. Умови задач замінено на більш веселі й цікаві, часом жартівливі чи смішні, наближені до реального життя дитини та сфери її інтересів. Сюди увійшли різноманітні оригінальні сюжети з використанням як героїв народних казок, так і авторських історій, а також сюжети із життя тварин.

Гра є природним способом існування дитини. Змалечку дитина вчиться граючись. Це розблоковує дитячу уяву і фантазію, знімає підсвідоме напруження й страхи, піднімає настрій, створює позитивний емоційний фон, що, безумовно, сприяє кращому розумінню та засвоєнню навчального матеріалу. При цьому мотивація учня стає настільки сильною, що діти самі хапаються за складні завдання. Отож автори пропонують учням поринути у веселий світ, де героями підручника стають не лише маленькі діти — їхні ровесники, а й різні тваринки: черепашки, зайчики, пташки, комашки. На сторінках підручника можна буде зустріти кольорових слоників, що проводять дозвілля в аквапарку, борсучків, які читають наукові журнали, ведмежат, що приймають вітаміни, сімох козенят, які вкладаються спати, маму-Білочку, що перевіряє, як її білченята вивчили дні тижня тощо. Тут можна прочитати про історію тисячолітнього Дуба, що став свідком багатьох важливих подій, та побачити задачу про мудрого

Слона, який святкує своє сторіччя. Звірі записують своїх дітей у дитсадок, два сонливі лінивці намагаються з'ясувати, хто з них більше лінується. Білочка Краля у парні дні робить зачіски, а у непарні налізує на нитку грибочки... Лісові тваринки відвідують поліклініку та вивчають розклад роботи лікарів, займаються спортом, будують загати, чистять ліс. Поспішайко та Невстигайко домовилися про зустріч, і можна здогадатися, що з того вийшло. Це той світ, у якому ми пропонуємо пожити дітям упродовж чотирьох років навчання математики в початковій школі.

Автори вводять образи Вивчайка, Пам'ятайка, Професора Математики, Хлястика, Нишпорки, Кукусі, Майстра Часу, які займаються своїми важливими справами, для виконання яких украй необхідно мати ґрунтовні математичні знання. Ці герої допомагатимуть учневі на його математичних «стежинах», і дитина не почуватиметься самотньою, живучи у світі цих образів, адже відомо, що дорога, пройдена з другом, завжди коротша.

Ми хочемо, щоб діти полюбили математику, з радістю йшли на цей урок, щоб вони із задоволенням виконували домашнє завдання, не думаючи, що це важко, і навіть самі просили додатковий матеріал. Адже те, що ми любимо, ніколи не обтяжує нас, навіть якщо це займає багато часу і вимагає значних зусиль. Любов робить цю працю легкою.

III. Прикладний характер отриманих знань

На Заході часто говорять, що освіта на пострадянському просторі вирізняється високим рівнем абстрактності, теоретичності та концептуальності. І це правда. Українські учні дуже рано і на високому теоретичному рівні засвоюють такі серйозні теми з математики, як тригонометрія, логарифмування, показникові та степеневі рівняння, похідні й інтеграли. Проте школярі не дуже розуміють, де цю інформацію можна застосувати. У результаті не так багато дорослих знає, що за допомогою інтегралів можна обчислювати площі, а за допомогою похідних — швидкості, прискорення та розраховувати оптимальні варіанти для різних процесів чи конструкцій. Цей відрив від практики для наших дітей є не вигідним. Перенасичені теоретичною інформацією, діти не вміють практично нею скористатися. Щоб відкоригувати цей дисбаланс, роботу слід почати з перших років навчання в школі.

Дитина повинна добре бачити і розуміти, де саме у своєму повсякденному житті вона зможе застосувати математичні знання і для чого їй ці знання потрібні. Отож автори доклали максимум зусиль, наближаючи сюжети завдань до реального життя дітей і сфери їхніх інтересів, так, щоб було видно їхній прикладний характер, щоб дитина чітко знала, для чого їй ці знання потрібні. У запропонованих

задачах ідеться про речі, які дитина бачила, до яких дотикалась, тобто із застосуванням яких вона обізнана.

Автори пропонують реальні задачі, які стануть дітям у пригоді в їхньому повсякденному житті. Як дізнатися, чи вистачає грошей на покупку? Яка буде здача? Як довго триває мультфільм? Скільки дітей Інструктор Помагайко навчив кататися на лижах? Як визначити термін зберігання продуктів? Скільки потрібно часу для приготування їжі? Скільки справ може зробити мама за 5 хв? Скільки англійських слів вивчає тато за тиждень? Скільки пиріжків спекла бабуся? Це типові практичні завдання, з якими зіткнеться дитина на сторінках підручника.

У жартівливій і ненав'язливій формі дітям пропонується визначити тривалість сну різних квіток, скласти графік концертів циркових тварин, прорахувати денний раціон ведмедика, визначити робочі дні родини лисичок, розібратися у графіку роботи лісових лікарів, квитанціях оплати комунальних послуг тощо. Навіть урок повторення наприкінці року — це довга сюжетна історія про трьох поросят, які всюди у своєму житті використовують математику.

IV. Нові ідеї дизайну

Останніми науковими дослідженнями в галузі когнітивних можливостей людини доведено, що нині зростає кількість людей із візуальним сприйняттям світу (так званих «візуалів»). Особливо це стосується дітей. Крім того, відомо, що у дітей молодшого шкільного віку домінує наочно-образний тип мислення. З огляду на це зрозуміло, що для кращого сприйняття та розуміння матеріалу підручник для початкової школи повинен містити багато наочного матеріалу: малюнків, опорних схем, скорочених умов, схематичних зображень, таблиць, діаграм тощо. Вербальний (словесний) матеріал треба вводити поступово, не переобтяжуючи дитину надмірною кількістю слів.

У світі вже давно розроблені нові ідеї дизайну дитячої книжки та шкільних підручників, які успішно впроваджуються в багатьох розвинутих країнах світу. В Україні дуже часто все ще дотримуються старих, радянських стереотипів дизайну, що, безумовно, збіднює український підручник і не дає можливості використати накопичений у світі багатий матеріал, який ефективно працює. Ідеться про ідею активного використання кольорових плашок для виділення основної інформації; введення малюнків у тексти речень; так звані «дитячі» зображення таблиць та інших допоміжних ілюстрацій, що створюють у дитини відчуття, ніби над книжкою працював хтось, хто думає, як вона. Таке оформлення пропонує дитині більше візуальне розмаїття, стимулюючи інтерес до праці, збагачуючи її художній смак, а голов-

не — полегшує сприйняття та мотивує до самостійної роботи з підручником. У старших класах початкової школи, коли дитина вже добре читає, малюнків не повинно бути надто багато, щоб не відволікати увагу від основної роботи, але достатньо, щоб стимулювати дитину працювати.

Для полегшення візуального сприйняття матеріалу автори пропонують використання плашок, піктограм, скорочених умов, опорних схем і опорних слів, таблиць, діаграм, чернеток, довідничка, введення малюнків у текст речення тощо.

Щоб допомогти дитині швидко зорієнтуватися, де і яку інформацію можна знайти, сторінка оформлена так, що вона легко візуально «прочитується». Завдання чітко відділені одне від одного. Плашка довідничка допоможе зрозуміти, яка інформація є найважливішою в цьому розділі, а плашка чернетки у старших класах початкової школи використовується для запису проміжної дії.

Оскільки маленький школяр ще не вміє виділити в одному завданні окремі «підзавдання», громіздкі тексти не сприймаються і лякають його. Поки дитина дочитає великий текст до кінця, вона забуває, що було на початку і про що, власне, запитується. Автори змінили підхід у формулюванні завдань, зробивши їх більш стислими, і ввели у текст малюнки. Новий термін, що використовується в завданні вперше, виділяється жирним шрифтом.

На етапі закріплення обчислювальних навичок, щоб дитині хотілося розв'язувати звичайні завдання репродуктивного характеру, їх оформлено в цікаві ланцюжки, на плашки різного роду, вводиться герой Нишпорка і т. п.

Під час ознайомлення із задачею в підручнику показано різні способи полегшення осмислення її умови: 1) схема-малюнок (основний спосіб); 2) скорочений запис; 3) умова-таблиця. Особливо це стосується задач, що містять багато інформації.

Для розвитку дитячої уваги та стимулювання інтересу до предмета автори пропонують використати форзац для вправ на увагу, а у першому класі — для лічби слоненят.

Як показує практика, наскрізна нумерація з використанням трицифрових чисел не є правильною. Доцільно нумерувати завдання в межах теми або уроку, а в першому класі до моменту вивчення чисел у межах 10 — взагалі не нумерувати, лише розділяти завдання рисою.

Підручник проілюстрований веселими яскравими кольоровими малюнками. Природні яскраві кольори збуджують радість, пізнавальний інтерес дитини, дають імпульс до праці. Не раз ми були свідками того, як школярі «хапалися» розв'язувати саме ті задачі з посібників, де були цікаві малюнки. Кольоровий веселий малюнок захоплював

дитячу увагу, інтригував учнів і підштовхував розв'язувати саме це завдання, щоб дізнатися, про що в ньому йдеться, і подовше насолодитися радісною атмосферою. Малий школяр, тримаючи в руках цікавий підручник, мимоволі посміхається. Його вже не треба багатослівно переконувати в потребі вивчати математику. Він уже повірив нам, дорослим, бо ми почали звертатися до нього його «дитячою» мовою.

V. Особистісно орієнтований підхід

Автори застосовують особистісно орієнтований підхід, звертаючись до дитини: «Яка задача була для тебе найскладнішою?»; «Допоможи зайчику»; «Підкажи білочці»; «Чи правильно вони розв'язали?»; «Яке завдання було найцікавішим?»; «А ти як гадаєш?», «Відгадай, яке я число» тощо. Це вносить у процес навчання елементи теплоти та безпосередньої комунікації. Дитина стає учасником подій і навіть має змогу сама себе оцінити.

VI. Пізнавальна функція

Багато завдань у підручнику не тільки спрямовані на розвиток певних математичних навичок, а й пропонують багатий пізнавальний матеріал. Навчаючись за цим підручником, учень матиме змогу ознайомитися із різними видами годинників: пісочним, механічним і електронним. Дитина довідається про тривалість життя різних тварин (мурашок, бджіл, хрущів, мишок, слонів, зубрів) та дерев (вишні, сосни, дуба). Школяр дізнається, скільки пальців на лапах у тигра, скільки лап у павука, комахи чи рака, коли починає літати бджола, коли яка пташка прокидається і як високо може літати, коли бегемотики та слоники зводяться на ноги, а коли починають їсти тверду їжу. Учень ознайомиться з типовим розпорядком дня африканського слона і дізнається, що крокодил може ковтати каміння.

У підручнику чітко простежуються міжпредметні зв'язки:

- З природознавством. Тут хлопчик Левко ознайомлюється з енциклопедією, вивчаючи пори року та місяці; мама-Сова навчає своїх діток-совенят, з яких частин складається доба і коли треба полювати; півник-синоптик передбачає дощ, і курочка, довіряючи його прогнозам, намагається встигнути заховатися від дощу. Розв'язуючи логічну задачу, діти довідаються, скільки кольорів має веселка і в якому порядку ці кольори розташовуються один за одним.
- З мовою та читанням. На сторінках книжки можна зустріти папугу, який ретельно вивчає і запам'ятовує українські й англійські слова, а Сова у вихідні читає художні книжки і має чималу бібліотеку.

- З музикою. Розв'язуючи задачі, діти довідаються, скільки існує нот.
- З фізкультурою. Щоб бути сильнішим, вовчик багато тренується у спортивному залі й робить ранкову зарядку, а щоб бути розумним, щодня по кілька годин грає в шахи. Герої задач влаштовують численні змагання: стрибки в довжину, висоту, біг із перешкодами, стрибання в мішках. Виконуючи математичні обчислення, визначають, хто стрибає найдалі і хто яке місце посів у змаганнях.

VII. Розвивальна функція

Вважаємо, що урок математики повинен мати не лише репродуктивний характер, а й значною мірою продуктивний. Якщо діти лише отримують готові знання, а потім їх відтворюють, втрачається ініціатива, здатність до самостійної роботи та продукування власних ідей розв'язання завдання. Щоб заповнити цю прогалину, автори доповнили підручник творчими завданнями. Працюючи за таким підручником, діти будуть учитися думати й аналізувати. Щоб розвивати мислення дитини, у підручник, крім базових тем із математики, увійшли й такі:

- задачі з логічним навантаженням;
- творчі задачі та головоломки;
- задачі з незакінченою умовою;
- задачі із зайвими даними (учні вчать аналізувати, яка інформація є суттєвою, а не вгадувати, яку дію треба виконати з двома заданими числами).

Для розвитку схематичного мислення дітям пропонується ознайомитись із різними видами найпростіших діаграм, які дуже часто зустрічаються в практичному житті: стовпчиковими, круговими, діаграмами Венна.

VIII. Виховна функція

Завдання, що пропонуються в підручнику, не лише веселі, а й добрі за змістом, у їхню основу покладено принципи дружби та взаємодопомоги. На сторінках підручника дітям прищеплюється любов до навчання, до школи та вчителів.

Герої книжки разом будують, гуртом ремонтують, запрошують один одного в гості, дбають про природу. Тут можна зустріти енотиків, які фотографують своїх друзів; сусідів, що дружать і допомагають один одному в разі неврожаю. Тут навіть вовчик і зайчик дружать! На сторінках підручника показана цінність добрих сімейних стосунків: батьки вчать своїх дітей, дружать сім'ями, діти допомагають батькам тощо. Герої книжки дбають про навколишнє середовище: краплинка напоює водою ромашки, білочки обідають, а потім прибирають за

собою лушпиння, тато-бобер із сином будують дерев'яний міст, а працюючий дятел видзьобує на сосні комахок.

Робочий зошит служить доповненням до підручника. У ньому міститься достатньо додаткового матеріалу (по 3–5 завдань на урок). Нумерація уроків у робочому зошиті збігається з нумерацією уроків у підручнику. Усі завдання добре систематизовані. Вони не копіюють вправ підручника, а є їхнім продовженням і практично доповнюють матеріал підручника на кожному конкретному уроці. Завдання диференційовані та сформовані від простішого до складнішого. Не можна вимагати від першокласника виконання всіх завдань у робочому зошиті. Робочий зошит може послужити джерелом додаткового матеріалу для тренування кожного учня і «поживою» для тих, хто випереджає за темпом роботи на уроці інших дітей.

Методичний посібник для вчителя включає: **річне календарне планування уроків математики, розробки уроків** з детальним поясненням завдань із логічним навантаженням і **математичні ігри** до деяких тем.

I СЕМЕСТР

УРОК 1

Тема. Запрошення в математичну мандрівку. Розпізнавання та порівняння об'єктів навколишнього світу за кольором, розміром, формою, призначенням. Поняття «кожний», «усі», «усі, крім», «деякі», «один із», «хоча б один». Сполучники «і», «або», «якщо.., то...».

Мета: ознайомити першокласників із навчальним предметом — математикою, підручником, зошитом у клітинку і робочим зошитом; розвивати вміння порівнювати предмети за кольором, розміром, формою та призначенням; формувати поняття «кожний», «усі», «усі, крім», «деякі», «один із», «хоча б один»; навчити дітей будувати судження з використанням відповідних сполучників «і», «або», «якщо.., то...»; учити правильно тримати олівець; розвивати дрібну моторику руки; виховувати акуратність, інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 4–7; робочий зошит: ч. 1, с. 5, 6.

Додатковий та ілюстративний матеріали: набірне полотно, зображення персонажів у підручнику.

Хід уроку

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

1. Бесіда про математику як науку і навчальний предмет.

— Сьогодні ми починаємо вивчати дуже цікавий і важливий предмет — математику. Недарма математику називають «царицею» всіх наук. Математика навчить нас рахувати предмети, розв'язувати задачі, а допоможе нам у цьому підручник.

2. Робота з підручником (частина 1) (с. 4, 5).

Учитель зачитує передмову дітям. Поступово виставляє на набірне полотно або показує на екрані зображення персонажів підручника — Професора математики, Вивчайка, Нишпорку, а також Слоника, що йде по дорозі, яка веде в перший клас. Звертає увагу на умовні позначення.

II. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

» Завдання 1 (с. 6)

— Розглянемо, що відбувається в аквапарку. Хто прийшов в аквапарк?

Бегемотики веселі
масаж любляють.
Деякі його приймають,
А один чекає.

— Деякі бегемотики приймають водний масаж. Якого кольору їхні шорти?

— Один із бегемотиків чекає на масаж. Якого кольору його шорти?

» Завдання 2 (с. 6)

— Кого ми бачимо на наступному малюнку?

А маленькі ці пінгвіни
морозива просять.
А чи цих великих порцій
буде для них досить?

— Чи для всіх пінгвінів вистачить морозива?

» Завдання 3 (с. 6)

У слона чудовий хобот —
Воду набирає.
І хоботом, як у душі,
Тварин поливає.

— Кого вже помив слоник? Хто ще чекає своєї черги?

— Закінчіть речення: «Слоник уже помив усіх, крім...»

» Завдання 4 (с. 7)

Ці милі пінгвіни спокійні і чемні.
Навчались старанно вони марно.
А скільки з них хочуть дійти до води?
І скільки доріжок підходять туди?

— Чи є хоча б один пінгвін без рушника?

— Якщо кожен пінгвін попливе по окремій доріжці, то чи всім пінгвінам вистачить доріжок?

» Завдання 5 (с. 7)

М'ячики чудові,
різнокольорові.
Плавають, стрибають,
високо злітають.

— Знайди однакові за розміром м'ячики. Назви їх кольори.

» Завдання 6 (с. 7)

— Знайди дві однакові за кольором гумові шапочки. Якого вони кольору?

— Знайди дві однакові за формою шапочки. Назви їхні кольори.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Порівняння предметів за призначенням.

4. Робота з підручником.

► Завдання 4 (с. 7)

— Які предмети зображені на малюнку?

В аквапарку так прекрасно
плавати, пірнати.

Та чи всі ці гарні речі
треба в басейн брати?

— Які речі стануть у пригоді в аквапарку?

5. Практична вправа з підручним матеріалом.

— Покладіть перед собою на парту ручку, зошит і олівець.

Візьміть у руку: 1) зошит і олівець; 2) зошит або олівець; 3) ручку і зошит; 4) ручку або олівець; 5) усі предмети; 6) один із предметів.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 5–6

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Ось перша наша зустріч із математикою і добігла кінця. Які завдання сподобалися найбільше?

УРОК 2

Тема. Аналіз спільних та відмінних ознак об'єктів навколишнього світу. Порівняння предметів за матеріалом. Об'єднання предметів у групу за спільною ознакою. Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою.

Мета: навчити дітей визначати спільні та відмінні ознаки об'єктів; аналізувати об'єкти, виділяти в них істотні та неістотні ознаки; формувати вміння класифікувати предмети за певними ознаками, об'єднувати об'єкти у групи та розбивати групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою; розуміти значення сполучників «і» та «або»; розвивати вміння порівнювати предмети за матеріалом; виховувати навички аналізувати властивості предметів і розуміння їхнього використання в реальному житті.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 8; робочий зошит: ч. 1, с. 6–7.

Додатковий та ілюстративний матеріали: миска з водою, копійка, олівець, порожня пластикова пляшка, маленький гумовий м'ячик, камінчик для досліду.

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ми будемо порівнювати предмети за матеріалом, розбивати на підгрупи за спільною ознакою.

II. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з підручником.

Аналіз спільних і відмінних ознак предметів.

▶ Завдання 1 (с. 8)

1) — Розглянемо перший малюнок в уроці 2.

— Чим подібні та чим відрізняються один від одного предмети в кожній групі?

Окуляри вкрай потрібні,
Бо про очі дбають:
Зір покращують одні з них,
Інші — захищають.

— Чим подібні окуляри? (*Вони однакові за формою і розміром.*)

— Чим окуляри відрізняються? (*Вони різні за кольором. Мають різне призначення: одні — звичайні, інші — захисні від сонця.*)

2) — Подивіться на другий малюнок. Чим подібні ці предмети? (*Це чобітки.*)

Чобітки такі гарненькі!
Кличуть погуляти.
Та чи ж є вони до пари?
Так чи ні, малята?

— Чим ці чобітки відрізняються? (*Один — іграшковий, різдвяний, інший — це гумове взуття; один — червоний, інший — синій; один — повний подарунків, інший — порожній; вони також різні за формою.*)

3) — Подивіться на третій малюнок.

Ось два автомобілі.
Розгляньте їх уважно:
Один з них легковий,
А другий — ... (*вантажний*).

☑ 2. Практична вправа з підручним матеріалом.

— Перевірте на досліді, що з перелічених предметів (копійка, олівець, порожня пластикова пляшка, маленький гумовий м'ячик, камінчик) може плавати, а що тоне.

☑ **3. Робота з підручником.**

▶ Завдання 2 (с. 8)

— Об'єднайте у групу те, що може плавати. (*Лебідь, рибка, м'яч, пліт, порожня пластикова пляшка.*)

— Об'єднайте у групу всі неживі предмети. Назвіть їх. (*Пляшка, гантеля, монета, годинник.*)

▶ Завдання 3 (с. 8)

— Розбийте на дві групи предмети, подібні за формою. (*1: тістечко, кубик, коробка; 2: бублик, надувний круг, перстень, гумка для волосся.*)

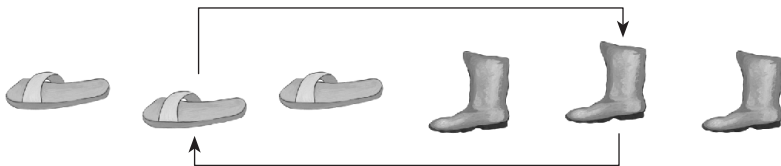
— Поділіть ці ж предмети на три групи за кольором. (*1: коричневі тістечко і резинка для волосся. 2: жовті бублик, перстень і кубик. 3: надувний круг і подарункова коробка червоного кольору.*)

▶ Завдання 4 (с. 8)

— Ознайомтесь з умовними позначеннями у підручнику та робочому зошиті. Завдання із зображенням лампочки — це завдання підвищеної складності.

— Назвіть предмети, зображені на малюнку. Якого вони кольору?

— Поміняйте місцями дві речі так, щоб підряд не було однакового взуття.

(Учитель демонструє варіанти на набірному полотні.)

☑ **4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).**

III. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

☑ **Робота в зошиті з друкованою основою.**

▶ Завдання на с. 6–7

Під керівництвом учителя діти вибирають зайвий предмет і пояснюють, за якою саме ознакою.

1)

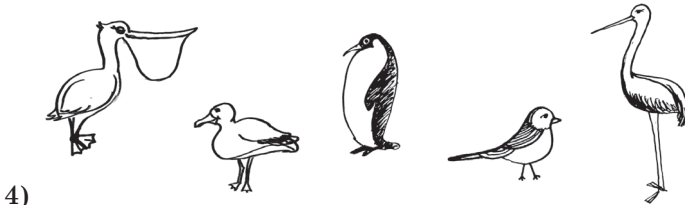
У зразку всі предмети їстівні, лише хлопавка не є їстівною, тому вона зайва.

Зайвою є коробочка сірників, тому що це не іграшка і бавитися з сірниками не можна.

Зайвою є жабка, тому що це тварина, а решта — рослини.

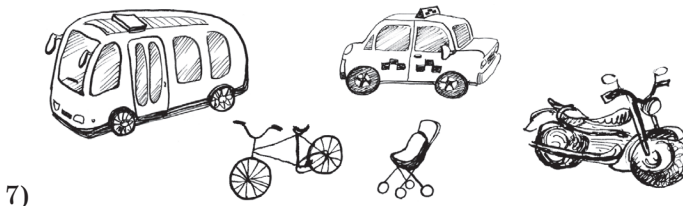
Зайвим є пінгвін, тому що він не літає, а решта птахів літає.

Зайвим є електричний чайник, тому що його треба вмикати в розетку. Цей малюнок закреслюємо і пригадуємо правила обережного користування електричними приладами.

Зайвою є книга, оскільки всі предмети, крім книжки, призначені, щоб щось у них класти. Закреслюємо зображення книжки і наголошуємо, що читання у транспорті псує зір. Пригадуємо правила гігієни читання.

Зайвим є дитячий візок, тому що це не транспорт. Учитель нагадує дітям про обережну поведінку на вулиці.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Що нового ви вивчили на уроці?
- Яке завдання вам здалось складним? Чому?

УРОК 3

Тема. Співставлення об'єктів навколишнього світу за їх розміром, довжиною, висотою, товщиною.

Мета: навчити школярів установлювати відповідні відношення між предметами («більший, ніж...», «менший, ніж...», «більше, ніж...», але менше за», «найбільший», «найменший», «однакові за розміром», «коротший, ніж...», «довший за...», «найдовший», «найкоротший», «однакові за довжиною», «вищий за...», «нижчий, ніж...», «однакові за висотою», «тонший за...», «товщий за...», «однакові за товщиною»); розвивати у дітей спостережливість, уважність і дрібну моторику рук; виховувати працелюбність, бажання допомагати меншим.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 9, 10; робочий зошит: ч. 1, с. 8, 9.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки із зображенням тварин.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з предметними малюнками.

На набірному полотні розміщені зображення вирізаних із картону тваринок: білої гусочки, сірого вовка, сірого зайчика, рудої лисички, жовтого курчати та жовтої рибки.

На узліссі біля річки
разом бавились лисичка,
вовчик, гусеня, зайчатко
і малесеньке курчатко.
А з водички дуже рідко
виглядала жовта рибка.

А хіба таке буває:
і лисичка й гусенятко?!
А ось вовчик із зайчатком!
Така дружба в тих буває,
хто любов у серці має.

— Назвіть тваринок однакового кольору. Чим вони відрізняються? (*Вовк великий, зайчик маленький; рибка плаває, курча — ні, ... і т. п.* — можливі інші варіанти відповідей.)

— Деякі тваринки вміють плавати. Назвіть їх. (*Рибка, гусочка.*)

— Чи є хоча б одна тваринка білого кольору? (*Гусочка.*)

— Одна з тваринок руда. Це — ... (*лисичка.*)

— Лисичка запросила друзів у гості. Вирушать усі, крім ... (*рибки*). Чому?

— Як можна допомогти рибці? (*На час подорожі покласти її в акваріум чи в банку з водою.*)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Отож наші друзі вирушили у гості. А щоб веселіше було йти, почали гру «Хто який». Вовк вигукнув: «Я серед вас найбільший!» «А я найменше», — пропищало курчатко. «Я менша, ніж вовчик, але більша, ніж зайчик», — додала лисичка.

— Давайте і ми так гратися. А допоможуть нам у цьому завданні із підручника.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 9)

— Хто зображений на першому малюнку? (*Равлик, бджілка.*)

— Хто більший?

— Хто зображений на другому малюнку? (*Метелик і жабка.*)

— Хто менший?

▶ Завдання 2 (с. 9)

— Що бачимо на першому малюнку? (*Гарбуз, кавун, яблуко.*)

— Що серед них найбільше? Що найменше?

— Що є більше за.., але менше за...? (*Кавун більший за яблуко, але менший за гарбуза.*)

— Що бачимо на другому малюнку? (*Шкільний рюкзак, гаманець, валізу.*)

— Що серед них найбільше? Що найменше?

— Що є більше за.., але менше за...? (*Рюкзак більший за гаманець, але менший за валізу.*)

▶ Завдання 3 (с. 9)

На куці солодкі
ягідки малини.

— А як їх дістати?

— Немає драбини!

— Яка з двох драбин на кожному малюнку коротша? Яка довша?

Добрий вовк малечі
пропонує діло:

— Давай візьмем із малюнка
коротшу драбину.

▶ Завдання 4 (с. 9)

У крамницю лісову
друзі завітали.
Для годинника лисичці
ремінець придбали.

— Який предмет найкоротший? Які предмети однакової довжини?

А маленьке зайчатко,
Щоб відважним стати,
Вирішило для початку
Справжню шпагу мати!

► Завдання 1 (с. 10)

Їжачок і сірий зайчик
Завітали з казки.
Хто з них вищий, а хто нижчий,
скажи без підказки.

— Які тварини зображені на другому малюнку? (*Лисичка та енотик.*)

— Порівняйте їхній зріст. (*Вони однакового зросту.*)

— Хто вищий, а хто нижчий на третьому малюнку?

— Хто найвищий серед усіх тварин? (*Верблюд.*) А хто найнижчий? (*Їжачок.*)

— Наведіть власні приклади на порівняння предметів за висотою (*предметів класного інтер'єру, казкових персонажів тощо*).

► Завдання 2 (с. 10)

Розглянемо малюнок.
На ньому — косички.
За кольором котра
пасує лисичці? (*Руда.*)

— Яка косичка тонша, а яка товща? (*Світла товща, а руда тонша.*)

— Порівняйте за товщиною світлу і темну косички.

— Про яку косичку можна сказати, що вона товща від.., але тонша за...? (*Про світлу косичку. Вона є товща, ніж руда косичка, але тонша за темну косичку.*)

— Порівняйте косички за довжиною. (*Світла і руда однакової довжини, а темна коротша.*)

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

Щоб мати гарну талію,
Не треба лінуватись.
А краще день у день усім
Старанно тренуватись!

3. Робота з підручником.

— Хто зображений на малюнку? (*Оса, лисичка і бегемотик.*)

— У кого найтонша талія? (*В осі.*) У кого найтовща? (*У бегемотика.*)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 9

Обираючи найдовшу прикрасу на другому малюнку першого завдання, діти бачать, що предмети розташовані не один під одним. Тому можна запропонувати школярам переконатися в тому, що вони

зробили правильний вибір. Для цього треба замірити олівцем довжину першої прикраси (як це роблять художники) і накласти заміряну частинку на дві наступні прикраси по черзі. Справді, друга і третя прикраси коротші, ніж перша.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Які слова ви запам'ятали, бавлячись із вовчиком, лисичкою й іншими тваринками? (*Більший, менший, вищий, нижчий, товщий, тонший, однакові за розміром, висотою тощо.*)

— Погляньте навколо і назвіть предмети, однакові за розміром. (*Підручники, зошити, парти.*)

— Назвіть більший і менший за розміром предмети. (*Стіл і стілець тощо.*)

Друзі бавились, стрибали,
Танцювали і співали:
вовчик і лисичка,
біле гусенятко,

зайчик-побігайчик,
маленьке курчатко.
Час додому повертати,
Рибку в озерце пускати.

УРОК 4

Тема. Розміщення об'єктів на площині та в просторі: **вгорі, внизу, по центру; ліворуч, праворуч, між; під, над, на; попереду, поруч.**

Мета: формувати у дітей уміння орієнтуватися на площині та у просторі (на аркуші паперу, на парті, робочому столі, у класній кімнаті, на подвір'ї тощо); учити школярів визначати розміщення об'єктів і встановлювати відношення між предметами на площині та в просторі («попереду», «позаду», «внизу», «вгорі», «всередині», «праворуч», «ліворуч» тощо); розвивати вміння використовувати у мовленні відповідні словесні конструкції («між ким», «за ким», «поруч із», «по центру» тощо); формувати графічні навички учнів.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 11–12; робочий зошит: ч. 1, с. 10–11.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки: кущ, гриби (мухомор і білий).

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з предметними малюнками.

На набірному полотні виставлені предметні малюнки в такому порядку: ялинка, кущ і два грибочки (на тонкій ніжці мухомор, а другий білий гриб — на товстій).

— Що ви бачите на малюнках? Яка рослина найвища? А яка найнижча? Кущ нижчий за..., але вищий за... Який грибочок товщий: мухомор чи білий гриб?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Кушч виріс між ялинкою та грибочками. Підніміть ліву руку. Кажуть: «Ялинка виросла зліва (або ліворуч) від кушча». Опустіть ліву руку, підніміть праву. Про грибочки кажуть: «Грибочки виросли справа (або праворуч) від кушча».

— Сьогодні ми будемо вчитися орієнтуватися на площині та у просторі.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 11)

— Кого ми бачимо на малюнку? Що робить мурашка? Що розташовано на столі? Куди мурашка поставила квіти? Що знаходиться поруч із вазою? Де смітник? Що знаходиться ліворуч від стола, а що праворуч? Що висить на стіні?

— Спробуємо скласти розповідь про мурашку та її робочий стіл.

▶ Завдання 2 (с. 11)

— Цікаво, а що роблять друзі-мурашки? Розгляньте малюнок унизу. Ой, дощик іде! Хто сховався під парасолькою? Де заховалось жабеня? Ворона летить угорі чи внизу? А песик що робить? Про яких тваринок можна сказати, що вони знаходяться всередині?

— Де поховались коти? Який кіт угорі? Який унизу? А який між ними? Який кіт сидить над рудим котом? А які коти сидять під чорним котом? Перелічи усіх, хто справа і зліва від дерева.

▶ Завдання 1 (с. 12)

Люблять бавитись звірятка:

вовчик, зайчик, лисенятко.

А ще білочка за ним.

Розкажіть-но: хто між ким?

— Хто стоїть між вовчиком і лисичкою? Між ким стоїть лисичка? Назвіть звірятко, що стоїть правіше від білочки; лівіше від вовчика. Назвіть усіх, хто стоїть позаду вовчика. Хто попереду зайчика? Назвіть усіх, хто попереду білочки. Розкажіть, хто знаходиться за ким.

▶ Завдання 2 (с. 12)

Подивись, по вулиці добрий слоник йде.

Він за лапку хоботом вовчика веде.

Вовчик, посміхаючись, ховрашка тримає.

Ховрашок від себе зайця не пускає.

А скажіть-но, діти, хто з них є найвищий?
А тепер — увага! — хто з них є найнижчий?

(Робота із запитаннями у підручнику.)

2. Динамічна пауза (робота в парах).

— Підніміть праву руку, ліву руку. Подивіться, як це виконує ваш сусід по парті. Встаньте. Поверніться до сусіда по парті лицем. Підніміть по черзі праву руку, ліву руку. Поспостерігайте, як це виконує ваш сусід по парті. Усміхніться і зробіть висновок: у кожного з нас права рука залишається правою, а ліва — лівою незалежно від того, у який бік ми повертаємося.

3. Робота з підручником.

► Завдання 3 (с. 12)

Яка чудова гра футбол!
М'яч — у воротах, ось і гол!

(Робота із запитаннями у підручнику.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 10–11

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Що вам запам'яталось найбільше?
- Які слова ви вивчили з працьовитою мурашкою?
- Які слова приніс нам дощик?
- Які слова стали у пригоді, коли бавились вовчик, лисичка, зайчик і білочка?

УРОК 5

Тема. Напрямки руху об'єктів: справа наліво, зліва направо, зверху вниз, знизу вгору.

Мета: формувати в учнів уміння розміщувати предмети на площині аркуша паперу, парти тощо; навички переміщення предметів у заданих напрямках; розвивати вміння вживати відповідні словесні конструкції (зліва направо, справа наліво, знизу вгору, зверху вниз, вище від, нижче від, між, по центру, лівіше від, правіше від, наліво, направо, прямо, по колу); розвивати графічні навички учнів; виховувати культуру поведінки на дорозі та дотримання правил дорожнього руху.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 13–14; робочий зошит: ч. 1, с. 12–13.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки; іграшкові машинки, аркуші паперу, олівець.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з лічильним матеріалом.

На двох смужках набірного полотна викладені фігурки тварин.
Угорі — білочка і сорока, внизу — зайчик і їжачок.

— Хто вгорі? Хто внизу? Хто над зайчиком? Хто під сорокою?
Хто зліва від сороки? Хто справа від їжачка?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Побули тваринки у гостях у нас.
Та у них є справи,— їхати вже час.
Той вперед, той вліво, вправо вони мчать —
Нам напрямки руху допоможуть вивчати.

— Сьогодні ми будемо вчитися визначати напрямки руху.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 13)

Гусак веслує через річку
Зліва направо, до травички.
А поросятко керує вмло
Від правого берега — ... (*справа наліво*).
Ось білочка лізе по стовбуру вгору:
Вгорі є горішок — мерщій знизу вгору.
А ось із горішком, та ти подивись:
спускається швидко... (*зверху вниз*).

(Робота із запитаннями у підручнику.)

▶ Завдання 2 (с. 13)

— Назвіть кольори щаблів знизу вгору, зверху вниз.

▶ Завдання 3 (с. 13)

У селі в бабусі був паркан сіренький,
Ми його зробили яскравим, гарненьким.
Кольорів для нього ми не пожаліли,
гарним веселковим ми його зробили.
Хто назве кольори справа та наліво,
Потім ще розкаже зліва та направо,
Тому скажем разом: «Молодець» і «Браво!».

— Кого ми бачимо на паркані? Хто перед парканом? Хто ховається за парканом? Хто виглядає зліва, із-за паркану? З якого боку виглядає біле кошеня?

(Далі працюємо із запитаннями у підручнику.)

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

Підніміть праву руку. Підніміть її вище. Опустіть руку.

Підніміть ліву руку. Опустіть її нижче. Опустіть руку.

Підніміть праву руку. Підніміть ліву руку так, щоб вона була нижче, ніж права. Підніміть ліву руку так, щоб вона була вище, ніж права. Опустіть руки.

Покладіть долоні так, щоб права долоня була зверху над лівою. Поплескайте в долоні.

Поплескайте в долоні так, щоб ліва долоня плескала по правій.

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 14)

— Кого ви бачите на першому малюнку? На чому катаються зайчики? (*На роliках, на скейті, на паровозі.*)

Наші зайчики в дорозі —

На роliках й паровозі.

Куди ж вони мчать?

Треба наздогнать!

(Робота із запитаннями у підручнику.)

▶ Завдання 2 (с. 14)

На дорозі рух постійний:

хтось — направо, хтось — наліво.

Можеш вирушати й прямо,

Лиш дотримуючи правил!

— Про які правила повинні пам'ятати пішоходи? (*Переходити вулицю по зебрі на зелений сигнал світлофора.*)

— Скільки автомобілів на малюнку? (*Три.*) Скільки мотоциклів? (*Один.*) Скільки велосипедів? (*Один.*)

(Робота із запитаннями у підручнику.)

4. Практична робота.

▶ Завдання 1

— Покладіть на парту аркуш паперу. Це наш гараж. Дивіться, який він чистий, новенький. Тепер візьміть іграшкову машинку. Розмістіть машинку в центрі гаража. Покладіть її у лівий верхній кут гаража. А тепер переїдьте у правий верхній кут. Куди рухається машинка? Зліва ... (*направо*). А тепер машинка нехай їде у правий нижній кут гаража. Куди тепер рухається машинка? Зверху ... (*вниз*).

▶ Завдання 2

— Візьміть олівець. Покладіть олівець і машинку на парту так, щоб машинка була вище, ніж олівець. Нижче, ніж олівець. Покладіть олівець так, щоб він був лівіше від машинки. Правіше від машинки.

► Завдання 3

— Покладіть олівець між двома вашими машинками на парті.

Уявіть себе на дорозі. Поверніть машинку вліво, вправо, їдьте вперед, назад, знизу вгору, зверху вниз, по колу. (За вказівкою вчителя діти по черзі коментують: «Я рухаюся ліворуч. Я рухаюся знизу вгору» тощо.)

5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

Ми, як зайчики веселі,
рушили в дорогу:
то направо, то наліво —
скачемо по колу.

(Діти «паровозиком» рухаються по класу, виконуючи команди вчителя: «Ідемо направо, руки вгору, руки на пояс; ідемо наліво, руки вниз» тощо.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 12–13

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Нагадайте нашим гостям (білочці та сороці, зайчику та їжачку), які слова ми на уроці вчилися вживати. (Справа наліво, зліва направо, зверху вниз, знизу вгору, по колу, по центру тощо.)

УРОК 6

Тема. Групи об'єктів навколишнього світу, що мають спільну ознаку. Встановлення кількості елементів у групі — кількісна лічба. Назви чисел у межах 10. Лічба. Правила лічби.

Мета: сформувати розуміння множини як сукупності предметів, що мають спільну ознаку; навчити дітей лічити в межах десяти за правилами лічби у прямому і зворотному порядку; лічити предмети, розташовані в просторі послідовно, хаотично, по колу; виділяти з множини її частину (підмножину) за певною ознакою; розвивати графічні навички учнів, спостережливість, уважність, мовлення; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 14–17; робочий зошит: ч. 1, с. 13–14.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки із зображеннями пташок, демонстраційний лічильний матеріал, збільшене зображення хлопчика Вивчайка.

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ Гра «Розташуй правильно».

(Учні по одному підходять до магнітної дошки і розташовують предметні малюнки за вказівкою вчителя. Наприклад: розташуй синичку ліворуч від горобчика тощо.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні, діти, ми будемо вчитися лічити предмети і ознайомимося із правилами лічби.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Робота з демонстраційним матеріалом.

(Робота з демонстраційним матеріалом.)

▶ Лічба в межах 10

— Діти, математика — наука точна, любить, щоб усе було пороховано. Полічимо пташок.

(Учитель виставляє на набірне полотно 10 пташок по одній. Діти рахують зліва направо, справа наліво. Спостерігають наступне:

- від напрямку лічби кількість предметів не змінилась;
- якщо напрямок лічби не вказаний, то рахують зліва направо;
- під час лічби жодної пташки не пропустили;
- жодної не називали двічі;
- останній числівник показує на кількість предметів у множині.

Це основні правила лічби.)

▶ Лічба у зворотному порядку

— Лічити можна й у зворотному порядку.

(Учитель забирає від 10 пташок по одній, учні називають числівники у порядку спадання.)

☑ 2. Робота з підручником.

▶ Робота з довідничком Вивчайка (с. 14).

(Учитель демонструє збільшене зображення хлопчика Вивчайка.)

— Діти, до нас завітав хлопчик Вивчайко. Він стане добрим другом, порадиником і вашим надійним помічником у математичній мандрівці.

В и в ч а й к о:

Привіт, хлопчики й дівчатка!
Познайомимось спочатку.

Я Вивчайко, мандрівник.
Всюди все вивчати звик.

Сьогодні гарно ви лічили.
І правила важливі вчили.

В довідничок мій зазирніть
І правила ці повторіть.

(Учитель із Вивчайком «читають» правило з довідничка.)

▶ Завдання 1 (с. 15)

— Розгляньте малюнки, придумайте різні запитання зі словом «скільки». Дайте відповіді на ці запитання.

▶ Завдання 2 (с. 15)

— Скільки всього жовтих листочків? Скільки зелених? Червоних?

(Робота із запитаннями у підручнику.)

☑ 3. Динамічна гра «Весела лічба в парах».

Діти встають, разом із сусідом по парті утворюючи пару, по черзі плескають у долоньки і лічать від 1 до 10.

☑ 4. Робота з підручником.

▶ Лічба предметів, зображених на малюнку «Весела галявина» (с. 16–17)

— Розгляньте малюнки на обох сторінках.

Весело і гамірно, правда ж, малята?!
У парку гуляють пташки і звірята.
Тут бегемотик жабок катає,
Смішні їжачки кавун доїдають.
Зайчики-братчики в «хованки» грають,
Довжезні жирафи про сонце гадають.

— Що ви бачите на малюнку? (З допомогою вчителя діти описують малюнок і рахують зображені на ньому предмети.)

— Хто на малюнку один? (*Слон, качка, курка, бегемот.*) Що є одне? (*Фонтан, басейн, тачка.*)

— Знайдіть, кого двоє. (*2 олені, 2 черепахи.*) Чого є два? (*2 лавочки, 2 глеки з квітами.*)

— Яких звірів є троє? (*3 білочки і 3 жирафи.*)

— Скільки всього їжачків? (*Чотири.*) Скільки з них їдять кавун? (*Двоє.*) Чого ще 4? (*4 кактуси.*)

— Скільки поросят? (*П'ять.*) Скільки з них мають на голові квіточку-прикрасу? (*Одне.*) Скільки поросят стоїть ліворуч? (*Два.*) Скільки — праворуч? (*Три.*)

— Знайдіть, кого на малюнку шість. (*6 мишок.*) Куди вони біжать — вліво чи вправо? (*Вліво.*)

— Кого є сім? (*7 жабок.*) Що роблять 4 жабки? (*Сидять на бегемоті.*) Скільки жабок зістрибують? (*Три.*)

— Каченята плавають у басейні. Вони плывуть по колу. Скільки їх? (*Вісім.*) Чиї вони дитинчата? (*Мами-качки.*)

— Кого веде мама-курка? (*Курчат.*) Вони ідуть ліворуч чи праворуч? (*Праворуч.*) Полічіть курчат. (*Дев'ять.*)

— Вхід до басейну, де стоять жирафи, прикрашають рожеві та червоні квіти. Скільки є червоних тюльпанів? (*Дев'ять.*) Скільки рожевих троянд? (*Десять.*)

— Кого ще в парку десятеро? (*10 зайців.*) Вони грають у «хованки». Скільки зайців ховаються за кущами? (*4 зайці.*) Скільки зайців обнялося? (*Двоє.*) Скільки зайців мають коричневий колір шерсті? (*П'ять.*)

— Кого у парку найменше? (*Бегемотів, качок, курей, слонів.*) Кого — найбільше? (*Зайців.*)

— Хто найвищий? (*Жирафа.*) Хто найменший? (*Мишки, курчата і каченята.*)

— Чи сподобалося вам у цьому парку? З ким із тваринок ви б хотіли потоваришувати? Чому?

5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання 1, 2 на с. 13, 14

— Зараз Вивчайко перевірить, наскільки ви уважні.

(Учитель виставляє по одній на набірне полотно три жовті, три червоні і чотири зелені рибки. Вивчайко «лічить» із помилками: пропусає одну рибку, двічі лічить той самий предмет.

Діти виправляють помилки і пригадують правила лічби.)

— Полічіть рибок у зворотному порядку.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Які правила лічби ми вивчили разом із Вивчайком?

— Яке завдання сподобалось?

УРОК 7

Тема. Поняття «однакова кількість» або «порівну», «різна кількість». Поняття «більше, ніж», «менше, ніж», «стільки ж».

Мета: сформувати поняття «однакова кількість» або «порівну», «різна кількість», «більше, ніж», «менше, ніж», «стільки ж»; навчити школярів порівнювати предметні множини за кількістю елементів способом складання пар; розвивати вміння аналізувати; продовжувати роботу над розвитком дрібної моторики руки; виховувати доброзичливе ставлення до друзів.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 18–20; робочий зошит: ч. 1, с. 15–18.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал (зайчики, білочки, гриби, шишки тощо), зображення крота.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

☑ Лічба предметів.

На набірному полотні — 7 зайчиків. Перший учень лічить у прямому порядку зліва направо.

— Чи всіх зайчиків полічено? Які правила лічби ви пригадали? *(Щоб правильно лічити, треба не пропускати предметів і не лічити той самий предмет двічі.)*

Другий учень лічить справа наліво.

— Чи змінилась кількість зайчиків? Яке наступне правило лічби пригадали? *(Лічити можна у будь-якому порядку.)*

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви ознайомитесь із поняттями «однакова кількість», «більше, ніж», «менше, ніж».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

☑ 1. Пояснення вчителя. Робота з демонстраційним матеріалом.

► Опрацювання поняття «стільки ж»

На узліссі білочки
грибочки збирали.
Та чи вистачить усім —
не порахували.

— Допоможемо білочкам.

(На набірному полотні вчитель виставляє 5 білочок і 5 грибочків в один рядок.)

— Чи однакова кількість білочок і грибочків? Як довідались? *(Порахували: 5 і 5.)* Чи можна порівняти, не рахуючи? *(Можна утворити пари.)*

(Учень на набірному полотні біля кожної білочки кладе по грибочку.)

— Що бачимо? *(Білочок і грибочків однакова кількість.)* По-іншому говорять: «Білочок стільки ж, скільки грибочків. Грибочків стільки ж, скільки білочок».

- » Опрацювання понять «більше, ніж», «менше, ніж», «різна кількість»

— Ще білочки назбирали шишок. Скільки шишок? *(Шість.)*
Роздамо кожній білочці по шишці. Що бачимо? *(Їхня кількість різна: білочок менше, ніж шишок. Шишок більше, ніж білочок.)*

— Що треба зробити, щоб їх стало порівну? *(Забрати одну шишку або покласти ще одне зображення білочки.)*

2. Робота з підручником.

- » Завдання 1 (с. 18)

Грілися на сонечку
Котики біленькі.
Поряд муркотіли
Кішечки руденькі.

— Скільки білих котиків? Скільки рудих кішок?

- » Робота з довідничком (с. 16)

- » Завдання 2 (с. 18)

Песики малесенькі
кісточки шукають,
А скільки є кісточок,
Чи песики знають?

— Розгляньте малюнок. Скільки песиків? Скільки кісточок?
Кажуть: песиків і кісточок є різна кількість.

- » Робота з довідничком (с. 16).

— Як зробити, щоб кісточок стало стільки ж, скільки песиків?
Знайди два способи.

- » Завдання 1 (с. 19)

Чудові кульки кольорові,
Такі барвисті і святкові!
І знають кожні мама й тато:
Для діток кульки — справжнє свято!

— Скільки є зелених кульок? *(Дві.)* Скільки червоних? *(Дві.)*
Порівняйте кількість зелених і червоних кульок. *(Кількість їх однакова: червоних і зелених кульок є порівну.)*

Кажуть: «Червоних кульок стільки ж, скільки зелених».

— Скільки синіх кульок? *(Три.)* Скільки жовтих? *(Одна.)* Чи можна сказати, що жовтих кульок стільки ж, скільки синіх? *(Ні, їх різна кількість.)* Яких кульок менше — жовтих чи синіх? Круглих чи сердечок?

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

— Діти. Встаньте і дайте руку сусідові по парті. Підніміть з'єднані руки. Чи всі ви маєте пару?

(Якщо ні — з дитиною, яка не має пари, стає вчитель.)

Тепер усі ми стоїмо по двоє, тобто маємо пару. (За вчителем діти повторюють слова і рухи.)

Як добре пару мати:
у холоди чи спеку
не сумно вирушати
у подорож далеку.

Друг нам щось порадить
Чи просто посміхнеться —
І ніби сонце ясне
У небі засміється.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

---

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 19)

Кріт-землероб
не любить нероб.
Риє довгі нірки,
Насипає землі гірки.
Для мами і татка,
для їхніх дитяток —
малесеньких кротятюк.

(Робота із запитаннями у підручнику.)

▶ Завдання 3 (с. 19)

Спритні ведмеді
рибки наловили.
Коти рибу поцупили
і втікають щосили!

Продовжте думку:

— Рибок більше, ніж...

— Рибок менше, ніж...

▶ Завдання 1 (с. 20)

У цирку завжди весело — всім хочеться туди!
Люблять його діти: і я, і він, і ти!
Собаки, леви, тигри, мавпи і слони...
Нумо шукати їхні лапи, дітлахи!

А ще ми порахуємо, скільки тут голів.

А потім ще полічимо, скільки тут хвостів.

А лапок у звірятюк? А лапок у птахів?

Хто швидше все полічить з розумних дітлахів?

— Скільки всього голів? Скільки хвостів? Чого більше? Скільки лапок у птахів? Скільки лапок у звірятюк? Чиїх лапок менше?

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання на с. 15–18

► Завдання з малюнком (с. 17)

Домальовуючи вагони на першому малюнку, обговорюємо, що більше, ніж три. Це 4, 5, 6 і т. д. (скільки поміститься на відведеному місці аркуша). А на другому малюнку — те, що менше, ніж три. Ми можемо намалювати один вагон або два вагони.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

- Що ви запам'ятали з уроку?
- Які завдання сподобалися вам найбільше?

УРОК 8

Тема. Порядкова лічба предметів. Порядкові відношення.

Мета: формувати розуміння кількісної і порядкової лічби; учити визначати розташування предметів відносно вказаного предмета («стоїть перед», «стоїть після», «стоїть між», «попереду», «позаду»), установлювати порядковий номер об'єкта в разі заданого порядку лічби; розвивати вміння вживати у мовленні відповідні кількісні й порядкові числівники; продовжувати підготовку до написання цифр; виховувати інтерес до навчання, читання.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 20–22; робочий зошит: ч. 1, с. 18–20.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал (зображення слоників і мавпочок), маски звірат із казки «Колобок».

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з лічильним матеріалом.

На набірному полотні — 3 великі слоників, під ними — 4 маленькі мавпочки.

— Кого більше? (Діти висловлюють свої міркування.) Доведіть, що мавпочок більше. (Учень біля дошки розкладає біля кожного зображення слоника по одній мавпочці.)

— Які висновки можна зробити? (*Варіанти відповідей: одна мавпочка зайва, одній мавпочці бракує пари. Слоників на одного менше, ніж мавпочок; мавпочок на одну більше, ніж слоників.*)

— Що потрібно зробити, щоб слоників і мавпочок стало порівну? (*Покласти ще одного слоника або забрати одну мавпочку.*) Доповніть речення: «Мавпочок стало стільки ж, ...» (*...скільки слоників.*)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви ознайомитеся із кількісною та порядковою лічбою.

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Порядкова лічба. Вправи на визначення розташування предметів.

Учитель демонструє дітям іграшку або зображення Колобка.

— З якої казки цей герой?

— Пригадаємо історію Колобка. Першим зустрів Колобка... (зайчик). Другим — ... (вовк). Третім — ... (ведмідь). Четвертою була... (лисичка). Скільки всього звірів? (Четверо.) У ході відповідей на запитання до дошки виходять діти в масках звірят і шикуються один за одним обличчям до вікна. Учитель пропонує учням ще раз полічити героїв казки, вимовляючи порядкові числівники.

— Отже, сьогодні ми довідалися про те, що можна рахувати не тільки один, два, три, чотири, п'ять, а й промовляючи перший, другий, третій, четвертий... Такі слова використовують, коли відповідають на запитання «котрий?». Сьогодні ми вчимося лічити за порядком.

(Учитель пропонує героям казки повернутися обличчям до дверей.)

— Хто тепер стоїть першим? Другим? Висновок: коли ми лічимо за порядком, дуже важливо, у якому напрямку відбувається лічба.

2. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1 на с. 18

3. Динамічна пауза (за вибором учителя).

Гра «Веселий поїзд»: усі діти рухаються за вчителем, повторюючи його рухи (руки вгору, в сторони, на пояс, плескати в долоні тощо). Можна за вказівкою вчителя рухатися у зворотному напрямку. Тепер першим виявиться хтось із дітей.

4. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 20)

— Розгляньте малюнок. Який мультфільм вам пригадався? («Як Петрик П'яточкін слоників рахував».)

— Як звати героя, що з'їжджає з гірки першим? (Петрик П'яточкін.)

З'їжджає з гірки Петрик.

За ним з'їжджають в ряд

Веселі і кумедні

Аж дев'ять слоненят!

(Робота із запитаннями у підручнику.)

► Завдання 1 (с. 21)

Казкові герої влаштували перегони.

Не на авто, не на конях, а на чому?

— Розгляньте малюнок. Назвіть казкових героїв, які до нас завітали. (*Маленький Мук, Івасик-Телесик, П'ятачок, Баба Яга, Карлсон.*)

— Яким «транспортом» кожен із них пересувається?

Сьогодні казкові герої зустрілися в математичному завданні, яке називається «Перегони». Куди біжать учасники перегонів — вліво чи вправо? Хто з них перший? Знайдемо на малюнку слово «Фініш». Що воно означає? (*Заклучна частина спортивних змагань на швидкість, витривалість.*)

(Робота із запитаннями у підручнику.)

► Завдання 2 (с. 21)

— Розгляньте наступний малюнок. Знайдіть слово «Старт». Що воно означає? (*Початковий момент спортивних змагань.*) Назвіть учасників змагань. (*Зайчик, вовк, оленятко, мишка, котик.*) Куди біжать учасники перегонів — вліво чи вправо? Хто з них перший? Хто останній?

Поглянь, які веселі й завзяті бігуни,
Як впевнено до фінішу прямують всі вони!
Але скажіть, будь ласка, хто першим добігає?
Хто — другим? А хто — третім? Хто мишку доганяє?

(Робота із запитаннями до малюнка.)

► Завдання 3 (с. 21)

— Полічіть жабок на малюнку.

Шість зелених жабок
Біля ставка гуляли,
Шість кумедних жабок
Всім настрій піднімали.

— Розкажіть, що робить кожна жабка.

Котра з них весела?
Котра з них сумна?
Складіть запитання
Зі словом «котра».

— Придумайте різні запитання зі словом «котра». Дайте відповіді на них.

► Завдання 1, 2 (с. 22)

— Розгляньте малюнок.

Безмежна пустеля куди не поглянь.
Повільно бредє у пісках караван.
Верблюди за верблюдом поважно іде.
Іх караванщик маленький веде.

— Вліво чи вправо рухається караван? Принц попереду принцеси чи позаду? (Робота із запитаннями у підручнику.)

— Опрацьовуючи завдання до другого малюнка, учитель ще раз акцентує увагу дітей на тому, що під час порядкової лічби важливим є напрям.

5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

- Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 18–20

V. ПІДСУМОК УРОКУ

- Бесіда.

- Що нового ви дізналися на уроці?
- Продовжте лічбу далі:
  - один, два, три ...
  - перший, другий, третій ...

УРОК 9

Тема. Число «один». Позначення числа цифрою. Цифра 1. Написання цифри 1.

Мета: ознайомити учнів із числом «один» і цифрою 1; формувати розуміння числа як кількісної характеристики скінченної множини, а цифри — як знаку для запису числа; закріплювати вміння лічити в межах 10 у прямому і зворотному порядках; навчити писати цифру 1; розвивати уважність; виховувати акуратність, наполегливість у навчанні.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 23–24; робочий зошит: ч. 1, с. 20–21.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні та сюжетні малюнки, подарункова коробочка і в ній — цифра 1.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- Робота з предметними малюнками.

На набірному полотні викладено малюнки: метелик, оса, горобець, лелека, жучок сонечко, сорока, бджола, синичка, жук, мураха. Учень лічить істот зліва направо.

— Скільки всього істот? Котрий за порядком горобець? Котра бджола?

Другий учень лічить справа наліво.

— Котрий тепер за порядком горобець? Котра бджола?

— Полічіть лише птахів. Скільки їх?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Ой, дзвоник пролунав. (Учитель показує «гостя» — червоний м'ячик на малюнку в підручнику на с. 23.)

— Хто іде до нас у гості? Та це м'ячик котиться згори. Скільки м'ячиків? (Один.)

— Сьогодні на уроці ми вивчимо число «один».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 23)

— Що зображено на малюнку? Що на малюнку є одне? (Сонце.) Чого більше, ніж одне? Скільки літачків? Скільки кульок? Яка кількість повітряних зміїв?

▶ Завдання 2 (с. 23)

— Хто зображений на малюнку? (Слоник.) Полічіть їх. (Шість.) Скільки синіх слоників? (Один.) Скільки сірих? (Два.) Скільки червоненьких? (Три.) Скільки слоників сидять? (Двоє.) А йдуть? (Двоє.) Що робить лише один слоник? (Лежить.)

2. Пояснення вчителя.

— Ми вчилися лічити предмети, визначати їхню кількість. Щоб назвати кількість предметів, ми використовуємо числа один, два, три... (Діти хором лічать до десяти.) Щоб позначити числа на письмі люди придумали спеціальні значки — цифри. Наприклад, сонечко у нас одне. Це число записують цифрою 1.

(Учитель викладає на набірне полотно малюнок із зображенням сонечка, а біля нього цифру 1.)

3. Робота з підручником.

▶ Робота з довідничком (с. 23).

— Скільки подарунків приготував для нас Вивчайко? (Один.) (Учитель демонструє подарункову коробочку.)

Від Вивчайка — подарунок,

А в нім — таємниця.

Хто ж у ньому заховався?

Та це ж одиниця!

(Учитель виймає з коробочки цифру 1.)

4. Робота з предметними малюнками.

Над нами небо голубе,

У небі сонце золоте.

Вночі на небо подивися:

Вгорі сяє срібний ... (місяць).

— Скільки місяців на малюнку? (Учитель показує малюнок із зображенням місяця.) Якою цифрою це записують?

На обличчі носик ... (один).

Біля носика ротик ... (один).

У людини серце ... (одне).

Біля дошки вчитель ... (один).

А у класі діток ... (багато).

5. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

---

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 3 на с. 21

Гострий носик одиниця

Ладна задирати,

Бо доводиться лічбу їй

першій починати.

2. Пояснення і демонстрація написання цифри 1 учителем.

— Починаємо писати із середини клітинки, ведемо ручку у правий верхній кут клітинки, рахуючи «-і», ведемо ручку похило вниз до середини нижньої сторони клітинки: «-раз».

3. Написання цифри 1 учнями.

Діти під керівництвом учителя пишуть цифру 1 у повітрі. Потім обводять зразок цифри 1 олівцем і пишуть цифру за опорними крапками у зошитах (3 цифри). Учитель проходить між рядами, допомагає учням. У кого цифри написані добре, той із дозволу вчителя прописує їх до кінця рядка.

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 24)

— Розгляньте малюнок. Хто на ньому зображений?

Скільки в черзі покупців?

А яким числом він стане,

Хто тут перший? Хто в кінці?

Коли мавпочка втече,

Красень півник не останній.

Бачте, сонечко пече?

— Скільки покупців у черзі? Хто перший? Хто третій? Хто п'ятий? Котрий за порядком зайчик? А котрий котик? Котрий за порядком покупець купує дзеркальце і гребінь? Хто купує щось одне? Скільки сарделюк несе до каси песик? Хто останній у черзі? Якщо мавпочка вийде із черги, то котрим за порядком буде півник?

► Завдання 3 (с. 23)

Якщо ящірка прибігла не останньою, значить, останньою прибігла мишка. Отже, ящірка прибігла першою.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

---

1. Робота із сюжетними малюнками.

Учитель пропонує учням полічити предмети кожної множини, ставлячи дітям запитання: «Яка кількість...?» (Зайчиків, пташок, хмаринок тощо).

2. Гра «Число чи цифра».

— Закінчіть думку, додавши слово «число» чи «цифра». (Учитель демонструє слова, надруковані на окремих аркушах.)

— Кількість порахованих предметів — це ... (*число*).

— На письмі число записують за допомогою значка, який називається ... (*цифра*).

— Коли записують кількість предметів, використовують ... (*цифри*).

— Коли запитують *скільки*, то називають ... (*число*).

— Із чим ви ознайомились на уроці? (*Із числом і цифрою*.) Чого ви навчилися? (*Писати цифру 1*.)

— Погляньте навколо: яких предметів у класі є по одному?

УРОК 10

Тема. Число «два». Цифра 2. Утворення числа 2. Написання цифри 2. Порівняння числа 2 з одиницею. Поняття «передусь», «слідусь за». Практичні дії з предметними множинами — об'єднання, вилучення. Визначення кількості елементів групи після об'єднання; вилучення.

Мета: навчити школярів позначати два предмети цифрою 2, писати цифру 2; формувати поняття «передусь», «слідусь за»; уміння виконувати практичні дії із групами об'єктів — об'єднання, вилучення частини предметів (підмножини) із загальної сукупності предметів (множини); вправляти дітей у лічбі, дотримуючись правил; розвивати мислення, мовлення, уважність; виховувати охайність, старанність.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 24–25; робочий зошит: ч. 1, с. 22–23.

Додатковий та ілюстративний матеріали: предметні малюнки (зображення Білосніжки і 7 гномиків у різнокольорових сорочечках, яблучка), розрізні цифри.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з лічильним матеріалом.

— Білосніжка покликала обідати сімох гномиків. Перевірте, чи всі гномики прийшли. (Учень лічить. Гномиків на набірному полотні лише 6.)

— Де ж сьомий гномик? Та ось він! (Учитель бере зі стола зображення сьомого гномика і кладе на набірне полотно.)

— Це Дрімунчик. Він, як завжди, вирішив трішки подрімати.

— Після обіду Білосніжка принесла 8 яблук. Чи вистачить їх гномикам? Перевірте. (Учень «роздає» гномикам яблучка.) Чого більше? Що можна зробити із зайвим яблучком? (*Дати Білосніжці.*)

— Гномик у синій сорочечці вирішив допомогти Білосніжці помити посуд. Котрий він за порядком? (*Третій.*) Чи можна сказати, що він п'ятий? (*Так, якщо лічити справа наліво.*)

— Скільки є Білосніжок? (*Одна.*) Якою цифрою позначимо кількість Білосніжок? (Учень бере у розрізній касі цифру 1.)

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

---

1. Робота з підручником (с. 24).

— Ой, знову дзвоник пролунав. Хто йде до нас у гості? Та це ще один м'ячик котиться згори. Скільки було м'ячиків спочатку? (*Один.*) Скільки прикотилось? (*Один.*) Скільки стало м'ячиків? (*Два.*)

— Сьогодні на уроці ми вивчимо число «два».

2. Бесіда.

— Скільки подарунків приніс нам Вивчайко? (*Два.*)

— Скільки очей у людини? (*Два.*)

— Скільки вух? (*Два.*)

— Скільки рук? (*Дві.*)

— Скільки ніг? (*Дві.*)

— Чого ще може бути по два? (*Роги корови, дві рукавички, два чобітки...*)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 24)

— Розгляньте малюнок у підручнику.

Травичка зелена, і ліс недалечко.

Іде пастушок, а за ним йдуть овечки.

А ми поміркуєм уважно з тобою:

Хто тут один, а кого тут є двоє.

— Якою цифрою позначити кількість пастухів? (*1*) (Учитель ставить цифру 1 на набірне полотно.)

— Щоб позначити кількість овечок, використовують цифру 2. (Учитель демонструє цифру 2 і ставить її на набірному полотні позаду одинички.)

► Завдання 3 (с. 24)

- Число 2 слідує за числом ... (1) Число 1 передує числу ... (2)
- То що слідує за одиницею? (2) То що передує двійці? (1)

☑ 2. Динамічна пауза.

Гра «Том і Джері»: діти стають у пари; один учень у парі — Том, другий — Джері. Діти рухаються по класу.

Учитель по черзі дає вказівки:

- Джері йде *попереду* Тома.
- Том йде *попереду* Джері. (Діти міняються місцями.)
- Джері *слідує за* Томом. (Діти не міняють положення.)
- Том *слідує за* Джері. (Діти знову міняються місцями.)

За сигналом учителя діти міняються ролями Тома і Джері, і гра повторюється.

☑ 3. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 25)

Грілась жабка на лататті,
мріяла про мушку.
Раптом — плиг! — і поруч вже
З квіткою квакушка!

— Скільки жабок було спочатку? Що змінилось? Скільки жабок стало? Як утворили число 2?

Висновок: жабок стало на 1 більше або стільки ж та ще одна. Число «два» більше, ніж число «один».

► Завдання 2 (с. 25)

Ось мама-кенгуру і кенгурятко.
Їх двоє тут, і все у них в порядку.
Скік! — маля із сумки пострибало!
З ким тепер залишилася мама?
(Мама залишилася одна.)

— Скільки тваринок було спочатку? Що змінилось? Скільки тваринок залишилося?

— Як утворилося число 1? (1 — це 2 без 1.)

Висновок: кенгуру стало на одного менше або стільки ж без одного.

Один менше, ніж два.

☑ 4. Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 2 на с. 23

(Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя, «написання» у повітрі, обведення зразка за стрілочками з лічбою: «і-раз, і-два, і»; написання цифри за опорними крапками і самостійно до кінця рядка.)

☑ 5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 3 на с. 22

Закінчення браслета — другий візерунок у першому стовпчику.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Яку цифру ви вчилися писати?

— Яке число позначає ця цифра?

УРОК 11

Тема. Знаки «+», «-», «=». Читання записів зі знаками «+» та «-», «=». Доповнення записів знаками «+» і «-», «=».

Мета: розкрити сутність арифметичних дій додавання і віднімання, ознайомити школярів зі знаками «+», «-», «=»; навчити визначати за малюнками операції додавання і віднімання; ознайомити з формами записів, зроблених за малюнками, та способами їх прочитання; закріпити вміння використовувати в мовленні слова «один», «два», «перший», «другий», «останній», «слідuje за», «попереду», «однакова кількість»; виховувати любов до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 26–27; робочий зошит: ч. 1, с. 24.

Додатковий та ілюстративний матеріал: лічильний матеріал, предметні малюнки, розрізні цифри.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Лічба у прямому та зворотному порядку.

Зграйкою веселою пташки прилетіли,

За віконцем нашим на берізку сіли.

Ми вас погодуємо, любі пташенята!

Ну, а ви дозвольте вас порахувати.

— Діти, зараз осінь. Це найкращий час заготовлювати насіння для підгодівлі пташок взимку. А зараз полічимо пташок.

Учень біля дошки викладає картки із зображеннями пташок по одній і лічить у прямому порядку; інший збирає пташок по одній і лічить у зворотному порядку. Кожен учень класу викладає на парті (а потім збирає) відповідну кількість паличок.

2. Завдання з лічильним матеріалом.

— Серед 10 викладених на набірному полотні карток із зображеннями пташок покажіть третю пташку зліва, п'яту справа і т. п.

Діти аналогічно працюють із паличками на партах.

Учитель демонструє малюнок, на якому зображено один предмет або два предмети. Учні піднімають зі своїх розрізних кас картки з відповідними цифрами.

Учитель показує цифри 1, 2. Діти піднімають відповідну кількість паличок.

Кожен учень повинен показати стільки паличок, щоб їх було на одну більше (менше), ніж предметів на малюнках, показаних учителем.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ми ознайомимося з математичними знаками.

Складання розповіді за малюнком у підручнику.

▶ Завдання 1 (с. 26)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 26)

Одна рябенька курочка дзьобала зернята,
Аж тут з'явилась друга, щоб їй допомагати.
«Була одна рябенька. А зараз скільки стало?» —
Курочки у діток хором запитали.

(Учитель ілюструє вірш предметними малюнками.)

— Скільки курочок було на малюнку спочатку? (*Одна.*) Позначимо цю кількість цифрою 1. Що змінилося? (*Прийшла ще одна.*) Позначимо цю кількість теж цифрою 1. Скільки стало курочок? (*Дві.*) Так, 1 і 1 — це 2. Це можна записати так: $1 + 1 = 2$. Цей запис читається: «Один плюс один дорівнює два».

▶ Завдання 3 (с. 26)

— Розглянемо наступне завдання у підручнику.

Дві пташки на гілочці рівно сиділи,
Та раптом одна з них взяла й полетіла.
Та, що залишилась, сумно спитала:
«Скільки тепер нас на гілочці стало?»

— Скільки пташок сиділо на гілочці? (*Дві.*) Позначимо цю кількість цифрою 2. Що змінилося? (*Одна полетіла.*) Позначимо цю кількість цифрою 1. Скільки залишилося? (*Одна.*) Так, 1 — це 2 без 1. Це можна записати так: $2 - 1 = 1$. Цей запис читається так: «Два мінус один дорівнює один».

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

---

1. Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання 1, 2 на с. 24

2. Динамічна пауза (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 27)

— Розгляньте малюнок у підручнику.

Гномик заслужив на нагороду:
Постарався, прикотив кавун з городу.
Потім трішки відпочив,
Прикотив ще один.

— Доповніть запис. Прочитайте і запишіть.

— Що означає перша цифра 1? (*Один кавун.*)

— Що означає друга цифра 1? (*Ще один кавун.*)

— Що означає цифра 2? (*Стало 2 кавуни.*)

— Що слід додати в запис? (*Знаки «+» і «=».*)

— Навчіть Гномика читати цей запис.

Виконання запису вчителем на дошці, дітьми — у зошитах.

▶ Завдання 2 (с. 27)

— Розгляньте наступний малюнок у підручнику.

А ось і нагорода запашна
Для Гномика — дві скибки кавуна.
Трудяга одну скибку смачну з'їв.
А скільки ж він на потім залишив?

— Розгляньте запис під малюнком.

— Що означає перша цифра 2? (*Було 2 скибки.*)

— Що означає перша цифра 1? (*Одну скибку Гномик з'їв.*)

— Що означає друга цифра 1? (*Залишилась одна скибка.*)

— Чого не вистачає у цьому записі? (*Знаків «-» і «=».*)

— Навчіть Гномика читати цей запис.

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Допоможемо Гномику дописати потрібні числа: $\dots + 1 = 2$;
 $\dots - 1 = 1$.

— Нагадаємо Гномику, як читаються ці записи: $1 + 1 = 2$;
 $2 - 1 = 1$.

Тема: Число «три». Цифра 3. Утворення числа 3 способом прилічування одиниці і числа 2 способом відлічування одиниці. Написання цифри 3. Складання записів за малюнками. Зростання та спадання чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом «три» і цифрою 3; навчити писати цифру 3; формувати вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього числа і відніманням одиниці від наступного числа, доповнювати записи за малюнками; закріплювати вміння лічити в порядку зростання та спадання; виховувати відповідальне ставлення до виконання правил дорожнього руху.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 27–28; робочий зошит: ч. 1, с. 24–26.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Кількісна і порядкова лічба з лічильним матеріалом (у порядку зростання й у порядку спадання).

2. Гра «Дзеркало».

Учитель демонструє малюнки з різною кількістю предметів. Учні викладають потрібну кількість паличок і називають відповідне число.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 27).

Два веселі м'ячики стрибали і крутилися,
У їхню компанію ще м'ячі просилися.
Скотилось скільки м'ячиків? Може, хтось підкаже?
І скільки тепер стало їх, хто усім розкаже?

— Скільки м'ячиків було спочатку? (Два.) Скільки м'ячиків прикотилося? (Один.) Скільки м'ячиків стало? (Три.) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «три».

► Завдання 1 (с. 27)

Світлофор на вулиці —
Наче керівник.
Кожен його слухатись,
Безперечно, звик.

Як червоне світло —
Стій і подожди.
Жовте — це увага!
А зелене — йди!

(Бесіда про обов'язковість дотримання правил дорожнього руху.)

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником. Ознайомлення із цифрою 3.

▶ Завдання 1 (с. 28)

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Три.*)

Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 3.*)

Учитель демонструє цифру 3.

Цифру 3, як хвильку,

Плавно напиши:

Голівка й животик —

Гарна цифра 3!

(Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя, «написання» у повітрі, обведення зразка за стрілочками з лічбою: «і-раз, і-два, і»; написання цифри за опорними крапками і самостійно до кінця рядка.)

▶ Завдання 3 (с. 28)

Написання цифр у порядку зростання (1 2 3) й у порядку спадання (3 2 1).

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 28)

— Скільки кульок було спочатку у скляній трубці? (*Дві.*) Що змінилось? (*Закотилась ще одна кулька.*) Скільки кульок? (*Три.*) Як із двох одержали число 3? (*3 — це 2 і ще 1.*) Вибери запис, який відповідає цьому малюнку. ($2 + 1 = 3$)

— Скільки кульок було спочатку у скляній трубці? (*Три.*) Що змінилось? (*Викотилась одна кулька.*) Скільки кульок залишилось? (*Дві.*) Як із трьох одержали число 2? (*2 — це 3 без 1.*) Прочитайте відповідний запис. ($3 - 1 = 2$)

▶ Завдання 2 (с. 28)

— Що зображено на першому малюнку? (*Дві повні склянки із соком, а ще в одну склянку наливають сік.*)

— Скільки є повних склянок? (*Дві.*)

— У скільки склянок наливають сік? (*В одну.*)

— Скільки стане повних склянок? (*Три.*)

— Доповніть запис під малюнком. ($2 + 1 = 3$)

— Прочитайте запис.

(Учитель записує його на дошці, діти — у зошитах.)

— Що зображено на другому малюнку? (*Один баранець грає на барабані та ще два підходять до нього.*)

— Скільки баранців грають на барабанах? (*Один.*)

— Скільки баранців ще прийшло? (*Два.*)

— Скільки баранців будуть грати на барабанах? (*Три.*)

— Доповніть запис під малюнком. ($1 + 2 = 3$)

— Прочитайте відповідний запис.

(Учитель записує його на дошці, діти — у зошитах.)

— Що ви бачите на третьому малюнку? (Одна мишка сидить, а дві від неї тікають.)

— Скільки мишок було спочатку? (Три.)

— Скільки мишок втікає? (Дві.)

— Скільки мишок залишилося? (Одна.)

— Доповніть запис під малюнком і прочитайте його. ($3 - 2 = 1$)

— Що ви бачите на четвертому малюнку? (Два їжачки сидять і один відходить.)

— Скільки їжачків було спочатку? (Три.)

— Скільки їжачків пішло? (Один.)

— Скільки їжачків залишилося? (Два.)

— Доповніть запис під малюнком і прочитайте його. ($3 - 1 = 2$)

► Завдання 3 (с. 28)

Написання цифр у порядку зростання та в порядку спадання.

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання 1, 2, 3 на с. 26

V. ПІДСУМОК УРОКУ

---

1. Бесіда.

— Яку цифру ми вчилися писати?

— Яке число позначається цією цифрою?

— Які цифри пропущені: 1, ..., 3; 1, 2, ...; 3, ..., 1; 3, 2, ...?

— Прочитайте ці записи. У якому порядку розташовані числа в кожній групі?

2. Гра «Злови трійку».

Учитель показує дітям малюнки з різною кількістю предметів. Діти повинні плеснути у долоні, коли предметів три.

УРОК 13

Тема. Знаки порівняння і рівності: «>», «<», «=». Порівняння чисел у межах трьох. Доповнення записів за малюнками.

Мета: навчити дітей порівнювати числа, доповнювати записи за малюнками, обґрунтовувати вибір знаку при порівнянні чисел, записувати результат порівняння за допомогою знаків «>», «<», «=»; закріпити правила лічби предметів; розвивати мислення; викликати у дітей бажання дотримуватись правил дорожнього руху.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 29–30; робочий зошит: ч. 1, с. 27–28.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

- 1. Кількісна і порядкова лічба від 1 до 10, від 10 до 1 із лічильним матеріалом (лічба хором, по черзі «ланцюжком», індивідуально).
- 2. Гра «Хто уважний?».

Учитель лічить предметні малюнки, називаючи один предмет двічі або пропускаючи те чи інше число. Діти, помітивши помилки, плескають у долоні та по черзі виправляють їх.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

— Сьогодні ви вивчите знаки «>», «<», «=».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

- 1. Робота з підручником.

- ▶ Завдання 1 (с. 29)

Ознайомлення зі знаками «>», «<», «=».

— Скільки кілець на першій пірамідці? (*Одне*.) Скільки кілець на другій пірамідці? (*Два*.) Число 1 менше, ніж число 2.

(Учитель викладає на набірне полотно цифри 1 і 2.)

— Слово «менше» у математиці записується знаком «<». Цей запис читається так: «Один менше, ніж два».

— Число 2 більше, ніж число 1.

(Учитель викладає на набірне полотно цифри 2 і 1.)

— Слово «більше» у математиці записується знаком «>». Цей запис читається так: «Два більше, ніж один».

— Скільки бубликів на малюнку? (*Три*.) А скільки пряників? (*Три*.)

(Учитель викладає на набірне полотно цифри 3 і 3.)

— Бубликів і пряників порівну. Використовуємо знак «=». Запис читається так: «Три дорівнює трьом».

- ▶ Робота з довідничком (с. 29)

- ▶ Завдання 2 (с. 29)

- 2. Бесіда про обов'язковість дотримання правил дорожнього руху.

Знову світлофори очима мигають.

Правила дорожні вони нам нагадають.

Коли стояти, коли йти,
Знаєм добре я і ти.

(Діти пригадують правила дорожнього руху.)

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 29)

— Скільки «очей» у світлофора зліва? (*Два.*) Скільки справа? (*Одне.*) Прочитайте запис: $2 > 1$. Запишіть його в зошити.

(Учитель пише на дошці, діти — у зошитах.)

Аналогічно виконуються завдання за наступними малюнками.

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 30)

Стояли на вокзалі
Вагончики цікаві.
Товарні й пасажирські,
Веселі та яскраві.
Їх треба полічити,
А потім порівняти.
Важливо на вокзалі
Вагонів кількість знати.

— Що зображено на першому малюнку зліва? (*Оранжевий і зелений вагончики.*) А справа? (*Два блакитні вагончики.*)

— Якою цифрою позначимо число вагончик зліва? (*Два.*)

— Якою цифрою позначимо число вагончиків справа? (*Два.*)

— Кількість різна чи однакова? Який знак треба вписати? (*=*)

Прочитайте запис.

(Учитель записує його на дошці, діти — у робочих зошитах.)

Вагони пасажирські людей перевозять.
Вагони товарні товари розвозять.
Наше завдання — їх порахувати
А потім їхню кількість порівняти.

Аналогічно виконується завдання за другим малюнком:

— Що зображено на другому малюнку? (*Три вагончики пасажирські та три товарні.*) ...

▶ Завдання 2 (с. 30)

— Скільки яблук? (*Два.*) Скільки груш? (*Дві.*)

(Учень викладає на набірне полотно лічильний матеріал.)

Два яблука, дві груші
З малюнка посміхаються,
Два яблука, дві груші
З дітками вітаються.

— Що можна зробити, щоб яблук стало більше, ніж груш?
(Учень докладає одне або більше яблук; або забирає одну грушу.)

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 27, 28

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— З якими математичними знаками ви ознайомились?

— Погляньте навколо і порівняйте групи предметів у класі, використовуючи слова «більше, менше, дорівнює».

УРОК 14

Тема. Число «чотири». Цифра 4. Утворення числа 4 способом прилічування одиниці і числа 3 способом відлічування одиниці. Написання цифри 4. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом 4 і цифрою 4; навчити писати цифру 4; формувати в учнів уміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного до нього числа; закріплювати вміння порівнювати числа, доповнювати записи до малюнків і писати цифри 1, 2, 3; розвивати уважність, мислення; виховувати працелюбність, шанобливе ставлення до хліба.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 30–32; робочий зошит: ч. 1, с. 28–30.

Додатковий та ілюстративний матеріал: лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Лічба в межах 10 у порядку зростання і в порядку спадання
(з лічильним матеріалом).

2. Гра «Луна».

Учитель плескає у долоні певну кількість разів. Учні піднімають картку з каси з відповідною цифрою.

Далі замість учителя плескає у долоні учень.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 30).

М'ячики заснули, бо немає гри.
На малюнку скільки їх? Порахуйте: ... (три).
Прокидайтесь, м'ячики, стрибайте,
Ще одного м'ячика ви у гру приймайте!

— Скільки м'ячиків було? (Три.) Скільки м'ячиків прикотилося? (Один.)

— Скільки стало? (Чотири.) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «чотири».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 30)

Господинька мишка часу не марнує,
На зиму запаси старанно готує.
Булочки і бублики, хлібчик і зернята,
Все це їй потрібно гарно поскладати.
Гарно поскладати, ще й порахувати,
Скільки ж в неї бубликів, булочок, зернятко?

(Робота із запитаннями у підручнику.)

2. Бесіда про працелюбність і шанобливе ставлення до хліба.

3. Робота з підручником.

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (Чотири.) Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (Цифрою 4.)
Учитель демонструє цифру 4.

4. Написання цифри 4 у зошитах під керівництвом учителя.

Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя, «написання» в повітрі, обведення зразка за стрілочками з лічбою; написання цифри за опорними крапками і самостійно. Учитель звертає увагу дітей на те, що цифра 4 пишеться з відривом руки.

5. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 31)

На стадіоні Пензлик працює,
Синьою фарбою колеса малює.
Пензликом — вгору, пензликом — вниз.
Скільки всього буде синіх коліс?

— Скільки коліс уже розмалював Пензлик? (Три.) Скільки коліс ще розмалює? (Одне.) Скільки всього синіх коліс буде на майдані?

чику? (Чотири.) Як із трьох одержали число 4? ($4 - \text{це } 3 \text{ і ще } 1$.) Знайдіть і прочитайте відповідний запис. ($3 + 1 = 4$)

Пензлик роботу закінчив, пішов.
Взятись за колесо вовчик прийшов.
Він на канаті колеса тягає.
Навіщо це робить? М'язи качає.
Дуже-предуже він спорт полюбляє.

— Скільки коліс було на майданчику? (Чотири.) Що змінилось? (Вовчик одне колесо забирає.) Скільки коліс залишиться? (Три.) Як із чотирьох одержали число 3? ($3 - \text{це } 4 \text{ без } 1$.) Знайдіть і прочитайте відповідний запис. ($4 - 1 = 3$)

6. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

7. Робота з підручником.

► Завдання 2 (с. 31)

Літачки та дзиґи, м'ячики та ляльки...
Зараз для нас — це не просто забавки.
Хоч вони й не проти з вами пограти,
Та мають завдання: числа порівняти!

— Скільки велосипедів? Скільки дзиґ? Порівняйте кількість велосипедів і дзиґ. Доведіть, що велосипедів менше.

(Учень біля дошки викладає у ряд малюнки із зображеннями велосипедів, а під ними — зображення дзиґ (одна під одною), демонструючи класу, що одна дзиґа зайва.)

— Отже, якщо 3 велосипеди менше, ніж 4 дзиґи, то число 3 менше від числа 4.

(Учитель записує нерівність на дошці, діти — у зошитах.)

Аналогічно проводиться робота за наступними малюнками.

► Завдання 1 (с. 32)

— Що зображено на першому малюнку? (Смужка з двох фіолетових і двох оранжевих клітинок.)

— Скільки фіолетових клітинок? (2)

— Скільки оранжевих клітинок? (2)

— Скільки всього фіолетових й оранжевих клітинок на смужці? (Чотири.) Як одержали число 4? ($2 + 2 - \text{це } 4$.) Прочитайте запис.

(Учитель записує його на дошці, діти — у зошитах.)

— Скільки клітинок на другій смужці було спочатку? (Чотири.)

— Що змінилося? (Дві оранжеві клітинки відрізували.) Скільки клітинок залишилось? (Дві фіолетові.) Складемо запис. ($4 \text{ без } 2 - \text{це } 2$.)

— Скільки оранжевих і скільки фіолетових клітинок на третій смужці? (Три оранжеві клітинки й одна фіолетова.)

— Скільки всього клітинок на смужці? (Чотири.) Як одержали число 4? Зробіть відповідний запис.

— Скільки всього клітинок було на четвертій смужці спочатку? (*Чотири.*)

— Що роблять ножицями? (*Відрізають одну фіолетову клітинку.*) Скільки клітинок залишилось на смужці? (*Три.*) Зробіть відповідний запис.

► Завдання 2 (с. 32)

8. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 29, 30

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— З яким числом ви ознайомились сьогодні?

— Якою цифрою позначається число 4?

— Назвіть, чого буває по 4? (*Лап у тварин, ніжок у стола, кутів у кімнаті, у будинку, коліс у машин тощо.*)

УРОК 15

Тема: Наступне число. Попереднє число. Сусідні числа. Математичний диктант.

Мета: розкрити дітям зміст понять «наступне число», «попереднє число», «сусідні числа»; навчити дітей писати математичний диктант; закріплювати вміння лічити в порядку зростання та спадання; розвивати логічне мислення; виховувати інтерес до вивчення математики.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 32–34; робочий зошит: ч. 1, с. 30.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал; розрізні цифри та предметні малюнки із зображеннями жабки, котика, курчатка, мишки, песика, зайчика, баранчика, поросятка, лисички, ведмежати, слоника, бегемотика.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Лічба з лічильним матеріалом (у порядку зростання і в порядку спадання).

2. Гра «Мовчанка».

Учитель показує картки з кількома (у межах чотирьох) однаковими предметними малюнками (1, 2, 3, 4). Учні піднімають відповідну цифру з розрізної каси.

Учитель показує цифру (1, 2, 3, 4). Учні — на пальчиках або за допомогою лічильних паличок.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Учитель викладає на набірне полотно малюнки із зображеннями вовчика, лисенятка, тигренятка, білочки.

— До нас у гості прийшли звірята. Полічіть, скільки їх. Хто з тварин під час лічби буде першим? Другим? Третім? Четвертим? Хто йде попереду лисенятка? Попереду білочки? Хто йде за вовчиком? Хто позаду тигренятка?

— Сьогодні ви довідаєтесь про те, що бути попереду означає «бути попереднім», а бути позаду — це «бути наступним».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 32)

Півник запитує:

— На котрій сходинці я зараз стою? (*На другій.*)

— Котра сходинка була перед цим? (*Перша.*)

— *Перша сходинка є попередньою для другої.* Котра сходинка буде далі? (*Третя.*)

— *Третя сходинка є наступною для другої.*

▶ Робота з довідничком (с. 32)

— Саме так кажуть і про числа: для числа 2 **попереднім** є число 1, а **наступним** — число 3.

▶ Завдання 2 (с. 32)

— Перед нами книжка-розгортка. А в ній — казка. Про кого, дітки, буде ця казка? (*Про їжачка.*) Давайте розкажемо цю казку.

(Діти складають історію.)

— Що робить їжачок на першій сторінці? (*Сидить і мріє про яблучко.*)

— А що він робить на останній сторінці? (*Несе мішок з яблуками.*)

— Скільки сторінок має книжка? (*Чотири.*)

Далі запитання за текстом у підручнику.

2. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

3. Робота з підручником.

▶ Завдання 1 (с. 33)

У театр прийшли звірята:

Перший, другий... Як багато!

Всі квіточки показали —

Й глядачами зразу стали.

Жабка передує котику, а курчатко передує жабці.

Учитель читає завдання. Троє учнів із малюнками названих тварин виконують завдання: стають на відповідні місця одне за одним: жабка — перед котиком, курчатко — перед жабкою. Отже, перше — курчатко, друга — жабка, третій — котик.

Мишка слідує одразу за песиком. Наступним іде зайчик.

Цього разу картки із зображенням тваринок викладаються на набірне полотно. Перший учень біля дошки переставляє картки, міркуючи: мишка слідує за песиком. Отже, з них двох песик є перший, а мишка — друга. Наступним іде зайчик. Отже, саме він є третій.

Баранчик іде перед поросятком. А за поросятком слідує лисичка.

Другий учень біля дошки міркує: баранчик іде перед поросятком. Отже, з них двох баранчик є перший, а поросятко — друге. Лисичка слідує за поросятком. Отже, лисичка іде останньою.

Ведмежа є наступним за слоником і попереду бегемотика.

Третій учень, викладаючи картки із зображенням тварин, міркує: ведмежатко є наступним за слоником. Отже, спочатку йде слоник, а за ним — ведмежа. Але ведмежа є попереднім від бегемотика, отже, бегемотик іде позаду ведмежати і є останнім, тобто звірята йдуть у такому порядку: слоник — першим, ведмежатко — другим, а бегемотик — третім.

► Завдання 2 (с. 33)

На вулиці Сонячній в новеньких будинках
Живуть троє друзів: одиниця, двійка, трійка.
Дружно один одному допомагають.
Дру\обрими сусідами їх називають.

— Розгляньте перший малюнок. Яких «сусідів» має число 2?

► Завдання 3 (с. 33)

— Як називається домівка пташки? (*Гніздечко*.)

А ось пташине містечко.
Кожна пташечка має гніздечко.

— Який номер має перше гніздечко? Який номер матиме сусіднє гніздечко? (2)

— Назвіть сусідні числа для решти гніздечок.

4. Динамічна пауза (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 34)

— Сьогодні ми вперше будемо писати математичний диктант. Його вам передав Професор Математики.

Професор Математики, який багато знає,
Діток дуже любить і завжди про них дбає.
Диктанти з математики він діткам надсилає.
Їхні розум й мислення старанно розвиває!

— У математичному диктанті під диктовку потрібно записувати не літери, склади чи слова, а числа. Уважно слухайте завдання, поміркуйте, якою має бути відповідь, і запишіть її.

(Перший диктант виконується колективно. Після обговорення завдання вчитель пише відповіді на дошці, діти — у зошитах.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

» Завдання на с. 30

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Яке число є попереднім для числа 2? Для числа 4? Для числа 3?

— Яке число є наступним для числа 1? 3? 2?

— Назвіть «сусідів» числа 2; числа 3.

УРОК 16

Тема. Число «п'ять». Цифра 5. Утворення числа 5 способом прилічування одиниці. Утворення числа 4 способом відлічування одиниці. Написання цифри 5. Вибір правильного запису до малюнку. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом 5 і цифрою 5; навчити писати цифру 5. Закріплення вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного до нього числа; учити знаходити правильний запис до малюнка; закріплювати вміння порівнювати числа, писати цифри 1, 2, 3, 4; розвивати у дітей математичне мовлення, мислення; виховувати доброзичливе ставлення до оточуючих.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 34–36; робочий зошит: ч. 1, с. 31–32.

Додатковий та ілюстративний матеріали: сигнальні картки із цифрами, лічильний матеріал; предметні малюнки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з лічильним матеріалом.

2. Робота із сигнальними картками-цифрами.

Учитель показує певне число з розрізної каси і дає учням завдання:

— показати число, попереднє (наступне) для даного;

— показати сусідні числа для даного.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

Робота з підручником (с. 34)

Наших м'ячиків — чотири.
Кожен вміє рахувати.
Ще один ось прикотився.
І тепер усіх їх — ... (п'ять)!

— Скільки м'ячиків було? (Чотири.) Скільки м'ячиків прикотилося? (Один.)

— Скільки стало? (П'ять.) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «п'ять».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

---

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 34)

Лічба предметів. Повторення порядкової лічби.

Який затишний будинок,
Гляньте-но, малята!
В ньому радісно кохам,
Пташечкам, звірятам.

Подивіться, хто з них тільки
Вдвох живе в кімнатці?
Де їх четверо? Де троє?
Де один, дізнайтесь.

Робота із запитаннями у підручнику.

2. Бесіда про доброзичливе ставлення до друзів, сусідів.

3. Робота з підручником (с. 34)

Ознайомлення із цифрою 5.

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (П'ять.)
Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (Цифрою 5.)
(Учитель демонструє цифру 5.)

4. Написання цифри 5 у зошитах під керівництвом учителя.

Привітна, мила цифра 5
Усім нам посміхається.
Ми пишемо: «Раз-і, два-і, три-і!» —
П'ятірочка з'являється.

(Діти пишуть у зошитах після пояснення вчителя. Учитель звертає увагу дітей на те, що цифра 5 теж пишеться з відривом руки.)

5. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

6. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 35)

Чотири пальчики навколо поглядають:
Де п'ятий братик? П'ятого немає!
Може, загубився братик?
Може, сам пішов гулять?

О, з'явився любий братик!
І тепер нас знову ... (п'ять)!

— Скільки піднятих пальчиків було спочатку? (Чотири.) Скільки загнутих пальчиків було спочатку? (Один.) Скільки піднятих пальчиків стало потім? (П'ять.) Як із чотирьох отримали число 5? (5 — це 4 і ще 1.) Прочитайте запис поруч із малюнком: $4 + 1 = 5$.

— Скільки піднятих пальчиків на наступному малюнку? (П'ять.) Що змінилось? (Один пальчик зігнувся.) Скільки піднятих пальчиків залишилося? (Чотири.) Як із п'яти одержали число 4? (4 — це 5 без 1.) Прочитайте запис поруч із малюнком: $5 - 1 = 4$.

7. Динамічна пауза (за вибором учителя).

8. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 35)

— Скільки жабок було в колі? Скільки жабок стало? Жабок стало більше чи менше? Скільки жабок ще приєдналось до кола? Прочитайте запис під малюнком: $3 + 2 = 5$. Поясніть цей запис.

— Отже, запис за малюнком зроблено правильно.

— Скільки жабок було на стеблині? Скільки жабок залишилось? Куди поділись інші жабки? (Жабки стрибнули у ставок.) Скільки жабок стрибнуло у ставок? Прочитайте запис під малюнком: $5 - 2 = 3$. Поясніть цей запис.

— Отже, запис за малюнком зроблено правильно.

(Після кожного обговорення вчитель виконує запис на дошці, діти — у зошитах.)

▶ Завдання 1 (с. 36)

— Що зображено на першому малюнку? (Червоний і жовті кубики.) Скільки жовтих кубиків? (Чотири.) Скільки червоних? (Один.) Виберіть запис, що підходить до малюнку з кубиками. ($4 + 1$) Поясніть його. Скільки всього кубиків? (П'ять.)

(Учитель записує на дошці, діти — у зошитах.)

— Що зображено на другому малюнку? (Цілий банан і шкiрки від бананів.) Скільки бананів було спочатку, поки їх ще не їли? (П'ять.) Скільки бананів з'їли? (Чотири.) Виберіть запис, що підходить до малюнку із зображенням кубиків. ($5 - 4$) Поясніть його. Скільки бананів залишилося? (Один.)

(Діти читають вираз і під керівництвом учителя записують у зошити.)

— Що зображено на третьому малюнку? (Дерева та пеньки.) А що таке пеньок? (Це — залишок від зрізаного дерева.) Скільки дерев було, поки їх ще не зрізали? (П'ять.) Скільки дерев зрізали? (Два.) Який запис підійде до цього малюнка? ($5 - 2$) Поясніть його. Скільки дерев ще росте? (Три.)

(Діти роблять запис у зошиті.)

► Завдання 2 (с. 36)

— Розглянемо першу кістку доміно. Вона має ліву і праву частинки. Скільки крапочок на лівій частинці? (*П'ять.*) Тому в записі внизу зліва стоїть число 5. Скільки крапочок на правій частинці? (*Одна.*) Тому в записі внизу справа записано число 1. Де більше крапочок: зліва чи справа? (*Зліва.*) 5 крапочок більше, ніж 1 крапочка, отже, число 5 більше від числа 1.

(Учитель записує нерівність на дошці, діти — у зошитах.)

Аналогічно проводиться робота з наступними малюнками.

► Завдання 3 (с. 36)

— Полічіть бублики зліва направо. А тепер справа наліво. Котрий бублик має той самий номер? (*Третій.*) Тож котрий бублик хоче з'їсти ховрашок?

► Завдання 4 (с. 36)

— Полічіть парасольки. Назвіть кольори парасольок за порядком. Чи зміниться кількість парасольок, якщо другу з них розташувати після п'ятої? (*Не зміниться.*) А чи зміниться порядок кольорів? (*Зміниться.*) Назвіть кольори парасольок за новим порядком.

9. Динамічна пауза (за вибором учителя).

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАТЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

► Завдання на с. 31, 32

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— Що нового ви вивчили на уроці?

— Яке завдання вам здалось складним? Чому?

УРОК 17

Тема. Число «шість». Цифра 6. Утворення числа 6 способом прилічування одиниці. Утворення числа 5 способом відлічування одиниці. Написання цифри 6. Порівняння чисел.

Мета: ознайомити дітей із числом «шість» і цифрою 6; навчити писати цифру 6; формувати вміння утворювати число додаванням одиниці до попереднього і відніманням одиниці від наступного числа; закріплювати вміння порівнювати числа і робити відповідні записи, писати цифри 1, 2, 3, 4, 5; розвивати логічне мислення дітей, спостережливість і вміння бачити закономірності; виховувати бережливе ставлення до природи.

Обладнання: підручник: ч. 1, с. 37–38; робочий зошит: ч. 2, с. 3–6.

Додатковий та ілюстративний матеріали: лічильний матеріал, демонстраційні цифри, червоні й жовті картки.

Хід уроку

I. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Лічба з лічильним матеріалом у межах 5 (у порядку зростання і в порядку спадання).

2. Математичний диктант.

- Професор Математики передав вам математичний диктант:
- запишіть число, попереднє для числа 5;
  - запишіть число, наступне для числа 1;
  - запишіть сусідні числа для числа 4.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

П'ять веселих м'ячиків стрибали і крутилися.

У їхню компанію ще м'ячки просилися.

— Скільки м'ячиків було спочатку? (*П'ять*.) Скільки м'ячиків прикотилося? (*Один*.) Скільки м'ячиків стало? (*Шість*.) Сьогодні на уроці ми вивчимо число «шість».

III. ОПРАЦЮВАННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота з підручником.

► Завдання 1 (с. 37)

У садочку ми гуляли.

Ягід, яблук назбирали!

А ще — грушечок жовтеньких!

Полічимо їх швиденько!

Робота із запитаннями у підручнику.

2. Бесіда про бережливе ставлення до природи, про корисність ягід і фруктів.

3. Робота з підручником (с. 37).

— Скільки подарунків приніс нам сьогодні Вивчайко? (*Шість*.)
Якою цифрою позначили цю кількість подарунків? (*Цифрою 6*.)
(Учитель демонструє цифру 6.)

Написання цифри 6 у зошитах під керівництвом учителя.

На що схожа цифра 6?

Нумо, дітки, підкажіть.

— На ниток клубочок,

Що закотився в куточок.

З ниточки писать почнемо.

У клубок її замкнемо.

(Діти пишуть цифру в зошитах після пояснення вчителя. Цифра 6 пишеться без відриву руки під рахунок: «і-раз, і-два».)

4. Фізкультхвилинка (за вибором учителя).

5. Робота з підручником.

▶ Завдання 2 (с. 37)

— Прочитайте числа на майках. (*Один, два.*)

— Яке число наступне? (*Три.*) Запишемо в зошит: 1, 2, 3.

— Яке число найбільше? (*Три.*) Підкресліть його олівцем улюбленого кольору.

— Яке число найменше? (*Один.*) Обведіть його.

— Прочитайте числа на спідничках. (*Два, .., чотири.*)

— Яке число пропущено? (*Три.*) Запишемо в зошит: 2, 3, 4.

— Далі продовжуємо аналогічно, як за попереднім малюнком.

(Учні пояснюють вибір числа, яке потрібно вставити, записують свій ряд чисел, підкреслюючи серед них найбільше й обводячи кружечком найменше.)

▶ Завдання 3 (с. 37)

— Скільки мильних бульбашок уже вилетіло журавлик? (*П'ять.*)

Скільки бульбашок ще вилітає? (*Одну.*) Скільки бульбашок стане? (*Шість.*) Як із п'яти отримали число 6? (*6 — це 5 і ще 1.*) Виберіть відповідний запис. ($5 + 1 = 6$)

— Скільки мильних бульбашок було спочатку, до того, як деякі лопнули? (*Шість.*) Скільки бульбашок лопнуло? (*Одна.*) Скільки цілих бульбашок залишилося? (*П'ять.*) Як із шести утворилося число 5? (*5 — це 6 без 1.*) Прочитайте відповідний запис. ($6 - 1 = 5$)

▶ Завдання 1 (с. 38)

— Які тварини зображені на першому малюнку? (*Жук і курка.*)

Скільки лапок у жука? (*6*) Скільки лап у курки? (*2*) Порівняйте числа. (*6 більше, ніж 2.*) Зробіть відповідний запис. ($6 > 2$)

(Учитель пише на дошці, діти — у зошитах.)

— Хто зображений на другому малюнку? (*Мишка і жучок сонечко.*) Скільки лап у мишки? (*Чотири.*) У сонечка? (*Шість.*) Порівняйте числа. Зробіть відповідний запис. ($4 < 6$)

— Кого зображено на третьому малюнку? (*Жук і мурашка.*) Виконується аналогічно до двох попередніх малюнків. Запис: $6 = 6$.

— Назвіть усіх істот на малюнках, які мають 6 лапок. (*Жуки, сонечко, мурашка.*) Як їх можна назвати одним словом? (*Комахи.*) Тож скільки лапок мають комахи? (*Шість.*)

▶ Завдання 2 (с. 38)

— Розкажіть, що відбувається на першому малюнку. Скільки всього страусів на малюнку? (*Шість.*) Скільки страусів заховали го-

лови у пісок? (Один.) Скільки страусів біжать далі? (П'ять.) Знайдіть відповідний запис. (6 – 1)

— Розкажіть, що зображено на другому сюжетному малюнку. Скільки лелек стоять? (Три.) Скільки лелек до них підлітають? (Два.) Скільки всього лелек стане? (П'ять.) Знайдіть відповідний запис. (3 + 2)

6. Динамічна пауза (за вибором учителя).

7. Робота з підручником.

▶ Завдання 3 (с. 38)

— Полічіть плитки зліва направо. Котрими за порядком є червоні плитки? (Перша та четверта.) А тепер полічіть ті ж плитки справа наліво. Котрими за порядком є жовті плитки? (Перша, друга, четверта, п'ята.) Пригадаємо висновок: під час порядкової лічби важливим є напрям лічби.

— Давайте допоможемо мишеняті вибрати потрібні керамічні плитки.

(Учитель викладає на набірному полотні червоні та жовті картки-плитки, у такому порядку, як це є на малюнку.)

— Які дві плитки слід покласти справа? Чому? Поясніть. (Діти пропонують свої варіанти відповідей та ілюструють їх на набірному полотні. Правильна відповідь: червона і жовта плитки. Пояснення: Зліва направо плитки чергуються так: одна червона, дві жовті; потім знову одна червона і дві жовті. Отже, наступними мають бути одна червона і дві жовті.)

— Які дві плитки потрібно покласти зліва? (Дві жовті.) Чому? (Справа наліво плитки чергуються так: дві жовті, одна червона; потім знову дві жовті й одна червона. Отже, наступними мають бути знову дві жовті плитки.)

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Робота в зошиті з друкованою основою.

▶ Завдання на с. 5, 6

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Бесіда.

— З яким числом ви ознайомились сьогодні на уроці?

— Як із п'яти можна отримати число 6? Як із шести можна утворити число 5?

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКТ

О. М. Пись, І. В. Філяк

МАТЕМАТИКА

1 клас
частина 1

Підручник. 1 частина

О.М. Пись, І.В. Філяк, М.М. Зелінська

МАТЕМАТИКА

1 клас, частина 1
РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Робочий зошит.
1 частина

О.М. Пись, І.В. Філяк, М.М. Зелінська

МАТЕМАТИКА

1 клас, частина 2
РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Робочий зошит.
2 частина

О. М. Пись, І. В. Філяк

МАТЕМАТИКА

1 клас
частина 2

Підручник. 2 частина

О.М. Пись, І.В. Філяк, М.М. Зелінська

МАТЕМАТИКА

1 клас, частина 3
РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Робочий зошит.
3 частина

О.М. Пись, І.В. Філяк, М.М. Зелінська

МАТЕМАТИКА

1 клас, частина 4
РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Робочий зошит.
4 частина

ISBN 978-617-09-2724-8

9 786170 927248

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА
УСІ КНИГИ ТУТ!

ранок.com.ua
e-ranok.com.ua
pochta@ranok.com.ua
(057) 727-70-90